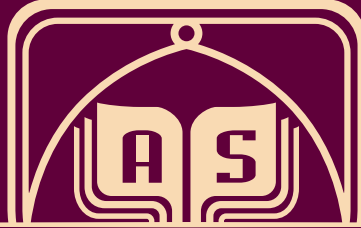

ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ

**GAZZE'DE İŞLENEN SOYKIRIM SUÇUNA KATILAN
ÇİFTE VATANDAŞLARIN (İSRAİL/TÜRKİYE)
HUKUKİ DURUMU**

ANKARA FİLİSTİN DAYANIŞMA PLATFORMU

**GAZZE'DE İŞLENEN SOYKIRIM SUÇUNA KATILAN
ÇİFTE VATANDAŞLARIN (İSRAİL/TÜRKİYE)
HUKUKİ DURUMU**

PANEL

GAZZE'DE İŞLENEN SOYKIRIM SUÇUNA KATILAN ÇİFTE VATANDAŞLARIN (İSRAİL/TÜRKİYE) HUKUKİ DURUMU

AÇILIS KONUŞMALARI
Aziz Ögüştan **KARAMAN**: ANFİDAP Dönem Sözcüsü
Prof. Dr. **Musa Kazım ARICAN**: ASBÜ Rektörü
Serif **MALKOÇ**: Kamu Başdenetçisi 'Ömbüsmen'

- **Serif Malkoç**: Kamu Başdenetçisi 'Ömbüsmen'
Moderatör
- **Muhammet Ecevit Çarlı**: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Üyesi
Konu: Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Soykırım Karşısında Fonksiyonları
- **Dr. Onur Dur**: ASBÜ Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi
Konu: Gazze'de İşlenen Soykırım Suçunun Teorik Boyutu
- **Av. Kaya Kartal**: MAZLUMDER Genel Başkanı
Konu: Soykırma Katılan Çifte Vatandaşların Yargılanmaları
- **Av. Mustafa Erminoğlu**: Kudüs ve Hukuk Platformu Başkanı
Konu: Soykırma Katılan Çifte Vatandaşların Askerlik Statüleri ve Vatandaşlıktan Çıkarılmaları
- **Yılmaz Bilgen**: Gazeteci/ Türkiye Gazetesi
Konu: Gazze Soykırımının Harici Lojistik Ağı ve Türk Pasaportlu Siyonistler

13.07.2024
14.00

ASBÜ Sezal Karakoç
Toplantı Salonu

ANILARA VE İHTİŞAR PLATFORMU
ANFİDAP

Gazze Soykırımının Harici Lojistik Ağı ve Türk Pasaportlu Siyonistler

Yılmaz Bilgen*

Giriş

Gazze'deki çatışmalar, uluslararası toplumun dikkatini çeken ve çeşitli tepkilere yol açan uzun süreli bir krizdir. İsrail'in Gazze'deki terörü ve bu kanlı çatışma sırasında Türkiye'den İsrail'e giden Türk Yahudilerinin rolü hem Türkiye'de hem de uluslararası arenada gözlerden kaçan önemli bir detaydır. Bu rapor, Gazze'deki soykırımın harici lojistik ağını ve Türk pasaportlu siyonistlerin bu süreçteki rolünü incelemektedir.

Tarihsel Arka Plan

Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyetin İlk Yılları

Türkiye ile Yahudi toplumu arasındaki ilişkiler, Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanmaktadır. On dördüncü yüzyılın ikinci yarısında Orta Avrupa'dan ve sonrasında 1492 yılında İspanya'dan kovulan Yahudiler, Osmanlı topraklarına sığınmış ve bu topraklarda uzun süre yaşamışlardır. 1920'lerde Türkiye'deki Yahudi nüfusu yaklaşık 100.000 kişiye ulaşmıştır. 1922-1927 tarihleri arasında ise yaklaşık 35.000 Yahudi'nin ülke dışına çıktığı kaydedilmiştir.

* Türkiye Gazetesi Muhabiri, Gazeteci.

İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Göç

İsrail'in yerinden etme ve işgal olayları ile 1948'de kurulması, dünya genelindeki Yahudi toplulukları arasında büyük bir yankı uyandırmış ve birçok Yahudi bölgeye göç etmiştir. Türkiye'den de önemli sayıda Yahudi, İsrail'e göç etmiştir. 1947-1951 yılları arasında yaklaşık 45.000 Yahudi'nin İsrail'e göç ettiği belirtilmektedir.

Siyonist Hareket ve Türkiye

Siyonizmin Etkileri

Siyonist hareket, Yahudi halkının İsrail'in işgal ettiği topraklara sözde-geri dönüşünü (aliyah etmeyi) savunan bir ideolojidir. Bu ideoloji, dünya genelindeki Yahudi toplulukları üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Türkiye'deki Yahudi toplumu da bu ideolojiden etkilenmiş ve birçok Yahudi, İsrail'e göç ederek çeşitli roller almıştır. Örneğin, İsrail'in askeri ve siyasi sahnesinde öne çıkan bir isim olan Moşe Dayan Türkiye kökenlidir.

Siyonist düşünce yapısı ile hareket eden Yahudilerin etkisi yalnız tarihte kalmış değildir, günümüzde de etkileri yıllar önce göç eden aileler ile devam etmektedir. Diasporadan orduya katılarak verilen destek de göz ardı edilmemesi gereken bir detaydır.

Türkiye'deki pro- İsrail Gruplar ve Dernekler

Chabbat ve İsraililer Birliği

Türkiye'den İsrail'e giden Yahudilerin bir kısmı, İsrail ordusunda çeşitli görevler üstlenmiştir. Bu durum, zamanla daha organize

bir hale gelmiş ve Türkiye'deki bazı grupların desteğiyle sistematik bir yapı kazanmıştır. Örneğin, Chabbat ve İsraililer Birliği gibi dernekler, Türk Yahudilerini İsrail'e yönlendirmekte ve süreci kolaylaştırarak desteklemektedir. İsraililer Birliği'nin internet sitesi, 112.000 üyesiyle dikkat çekmektedir. Bu tür örgütlenmeler, İsrail'e giden Türk Yahudilerinin sayısının artmasına aracılık etmektedir.

Diğer Dernekler ve Örgütlenmeler

Chabbat ve İsraililer Birliği dışında, Türkiye'de Yahudi toplumu üzerinde etkili olan başka dernekler ve örgütlenmeler de bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, Türk Yahudilerini İsrail'e yönlendirme ve destekleme konusunda aktif rol oynamaktadır. Bu tür örgütlenmelerin faaliyetleri, Türkiye'deki Yahudi toplumunu teşvik ederek İsrail'e katliamda yer almak için giden Yahudilerin sayısını arttırmaktadır. Mesela, Arkadaş Derneği İsrail'e giden Türk Yahudiler ile “Gazi” nitelemesi kullanarak röportajlar yapmaktadır. Bölgedeki güncel gelişmeler göz önünde bulundurularak bu durum “Bir İsraili nerede gazi olur? Nasıl gazi olur?” soruları ile ele alındığında karşımıza tek bir yanıt olan katliama ortak oldukları gerçeği çıkmaktadır. Aynı zamanda bahsedilen röportajların İsrail'de değil, Türkiye'nin Ankara, İzmir ve İstanbul gibi metropol şehirlerinde ve de Kıbrıs'ta gerçekleşmesi bu oluşumların endişe hâlinde uzak olduklarına işaret etmektedir.

İsrail'de Askerlik ve Türk Yahudiler

İsrail'de Zorunlu Askerlik

İsrail'de zorunlu askerlik, 18 yaşında başlamaktadır ve üniversite veya başka bir sebep için erteleme yapılmamaktadır. İsrail'deki zorunlu askerlik sistemi, her Yahudi vatandaşın belirli bir süre boyunca askeri hizmet yapmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye'deki Yahudilerin Askerlik Durumu

Türkiye'deki Yahudi vatandaşların çoğunluğu, askerlik görevlerini İsrail'de yapmaktadır. Bu durum, Türkiye'deki Yahudi topluluğunun büyük bir kısmının İsrail'e yönlendirildiğini ve askerlik hizmetlerini burada yerine getirdiğini göstermektedir.

Türkiye'deki Siyonist Faaliyetlerin Hukuki Boyutu

Çifte Vatandaşlık ve Askerlik

Türk yasalarına göre, çifte vatandaşlığa sahip olanlar, askeri hizmetlerini hangi ülkede yapacaklarını seçebilmektedirler. İsrail ile Türkiye arasında, askerlikten muafiyet anlaşmaları da bulunmaktadır. Bu anlaşmalar, çifte vatandaş olan Türk Yahudilerinin askerlik hizmetlerini İsrail'de yapmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu durum, İsrail ordusunda görev alan Türk Yahudilerinin sayısını artırmaktadır.

Türkiye'deki Hukuki Düzenlemeler

Türkiye'deki hukuki düzenlemeler, çifte vatandaşlık ve askerlik konularında esneklik sağlamaktadır. Bu durum, Türkiye'deki Yahudi topluluğunun İsrail'e göç etmesini ve askerlik hizmetlerini burada yerine getirmesini kolaylaştırmaktadır. Türk yetkililer, bu

konuda daha şeffaf ve net bilgiler sunmalı, kamuoyunu bu süreç hakkında bilgilendirmelidir.

İsrail'e Giden Türk Yahudilerinin Sayısı Resmi Rakamlar ve Gerçekler

Resmi verilere göre, 280.000 - 300.000 Türk Yahudisi bulunmaktadır ve bu sayı içinde bir kısmı askerlik yapmaktadır. Meslek etiği ile hareket edildiğinde bu kısmın toplam Yahudi nüfusunun %5'ini oluşturduğu hesabı ile bir sonuca varıldığında bahsedilen kısmın 4.000 kişiye tekabül ettiği söylenebilir. Ancak bu rakamın, Türkiye'den dolayı yollarla İsrail'e gidenleri içermediği belirtilmektedir. İsrail'e kanlı eylemlere destekte bulunmayı amaçlayan birçok Türk Yahudisi, gerçek kimliklerini gizlemek amacıyla sahte kimlik ve pasaportlar kullanmaktadır. Bu strateji, seyahat edenlerin istihbarat birimlerinin radarına yakalanmamak için uyguladığı bir yöntemdir. Türk Hava Yolları, bu durumun farkına vararak doğrudan seyahat edenlerin kimliklerini tespit etmiş ve bu yöntemi kapatmıştır. Ancak bu önlemler sonrasında, sahte kimlikler ve pasaportlar kullanarak bir ya da iki ülke değiştirerek İsrail'e ulaşmayı tercih etmeye başlamışlardır. Örneğin, İsviçre'ye seyahat edenler oradan İsrail'e ikinci bir kimlik ve pasaportla farklı bir isimle geçmektedir. Bu durum, Türk istihbaratının radarına takılan bireylerin kimliklerini değiştirmelerine neden olmaktadır. Aciman, Alboraya, Aro, Rite, Aviente, Bejerano, Carmona, Duenyas, Mirande, Aadut, Bahar, Bina, Bülbül İpeker, Sabah, Şaban, Sultana, İbrahimzade, İshakzade, Azeriah, Tbakh, Kohen gibi birçok sahte isim kullanımı mevcuttur.

Sahte kimlik ve pasaport kullanımı dışında, İsrail'e giden Türk Yahudileri, pasaport değiştirme taktiklerini de kullanmaktadır. Bu taktikler, Türk istihbarat birimlerinin dikkatini çekmemek ve seyahatlerini gizlemek amacıyla uygulanmaktadır.

Türkiye ve İsrail Arasındaki İlişkiler

Kamuoyu Boyutu ve Diplomatik Tepkiler

Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkiler, tarihsel olarak karmaşık bir yapıya sahiptir. İsrail'in Gazze'de yürüttüğü soykırım ve buna katılan Türk Yahudileri, Türkiye kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve tepkilere neden olmuştur. Türk yetkililer, İsrail'in Gazze'deki terörünü kınamıştır ve süren soykırım iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri de etkilemiştir.

Türk vatandaşı olup bölgedeki terör faaliyetlerine dahil olan Mine Gümüşkaya ve Sabiha İrem Çevik gibi isimlerin yanı sıra F-16 pilotu olan Asaf Ramon, Abraham Kohen, Albert Ferara, Isak Naon, Yusuf Camondo, Rafayil Camondo, Amos Yonatan, Ori Noam, Aryil Sason, Edmond Livi, Abegil Ofadea, Noy Albahari ve Nimrod Kohen, Pnina Tamano Shata, Aried Kohen gibi isimler de katliamda yer almıştır.

İsrail askeri istihbaratını kuran ve Mossad'ın nüvesini oluşturan Tümgeneral şalom Gazit; Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Avraam Ben-Soshan; İsrail'in Emniyet Genel Müdürlüğü'nü yapan ve Filistinlilere işkenceler uygulayan David Tzur gibi isimler soykırım sırasında İsrail'de güvenlik ve askeri pozisyonlarda görev almıştır.

Geçen yıl İsrail'de, İsrail'e dönüş yapan 72 bin vatandaş hakkında açıklanan resmi istatistiklerde, Türkiye'den geri dönen bir İsrailli olmadığı belirtilmiştir. Soykırımında yer alan Türk pasaportlu Yahudilerin sayısının ilgili yetkililerce açıklanması gerekmektedir. Bununla beraber katılanlara yaptırım uygulanması potansiyeli İsrail'in eylemlerini değiştirmesi yönünde Güney Afrika tarafından açılan ve Uluslararası Adalet Divanı'nda görüşülen davadan daha etkili olabilir.

Sonuç

Gazze'deki soykırımın harici lojistik ağı ve Türk pasaportlu Siyonistlerin rolü, Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkilerin karmaşık yapısını ortaya koymaktadır. İsrail'in Gazze'deki terör faaliyetleri hem Türkiye kamuoyunda hem de uluslararası arenada büyük tepkilere yol açmıştır. Yasama mercilerine iletilen teklifler umut vaad etse de somut açıklamalar ile Türk yetkililerin, bu süreci daha şeffaf ve net bir şekilde yönetmesi ve bu terör faaliyetlerine katılan Türk Yahudileri konusunda kamuoyunu bilgilendirmesi yerine getirilmesi gereken bir sorumluluk olarak dikkat çekmektedir.

SOYKIRIMA KATILAN ÇİFTE VATANDAŞLARIN ASKERLİK STATÜLERİ VE VATANDAŞLIKTAN ÇIKARTILMALARI*

Mustafa Eminoğlu**

GİRİŞ

Suçların suçu olarak adlandırılan ve tüm insanlığı tehdit eden soykırım suçu en acımasız yüzüyle Gazze’de işlenmeye devam ediyor. Uluslararası Adalet Divanı’nın soykırımı ilişkin tedbir kararı üzerinden aylar geçmesine rağmen İsrail soykırım suçuna vücut veren eylemlerini durdurmadı. Kendisini her türlü normun üstünde konumlandıran, hukuk ve ahlak kaidelerini yalnızca kendisi için yorumlayan bu yapıyı durdurmaya uluslararası sistemin gücü yetmemektedir. Bazı ülkeler fiilen veya zımnen² soykırımı destek olsalar da uluslararası sistemin³ çoğunluğu neredeyse tek ses halinde Gazze’de işlenen suçları tespit etmekte ve

* Bu çalışma, İslam Ülkeleri Akademisyenler ve Yazarlar Birliğinin internet adresinde yayımlanan makalenin daraltılmış hâlidir.

<https://www.aybir.org/yayinlar/analiz/.../>

** Kudüs ve Hukuk Platformu Başkanı, Avukat, av.mustafaeminoğlu@gmail.com

² Soykırım desteğini yerinde bir benzetmeyle yeni bir sömürge modeli isimlendirmesi olarak “İsrailizasyon” ismi kullanılmıştır.

<https://www.fokusplus.com/yazarlar/kemal-ozturk/yeni-bir-somurge-modeli-israilizasyon> (Erişim Tarihi: 20/06/2024)

³ Güncel olarak BM’ye bağlı uluslararası soruşturma komisyonu’da İsrail’in Gazze’de işlediği savaş suçlarına detaylıca yer verilmiştir.

<https://www.dunya.com/dunya/bm-israeli-sucladi-savas-sucu-kapsamina-giriyor-haberi-731948> (Erişim Tarihi:23/06/2024)

soykırım olarak nitelemektedir. Bununla birlikte herhangi bir eylemde de bulunulmamaktadır. Bu durum uluslararası sisteme ihtiyaç duyulan zor zamanlarda yine tıkandığının göstergesidir.⁴ Tüm insanlığa karşı işlenen soykırım suçuna karşı her devletin kendi sorumluluğu ve kapasitesi çerçevesinde yapabilecekleri de bulunmaktadır. Bu sorumluluğun bir türü olarak çalışma konumuzunu, soykırım ordusuna katılan kimselerin yargılanmasının mümkünlüğü oluşturmaktadır. İsrail toplumunun işgal edilen topraklara sonradan yerleşen⁵ kimselerden oluştuğu, bu nedenle halkının büyük çoğunluğunun çifte vatandaşlardan oluştuğu bilinen bir gerçektir.⁶ Çalışma boyunca; çifte vatandaşlık olgusu göz önüne alınarak Türkiye-İsrail çifte vatandaşları kavramı, çifte vatandaş olan kimselerin Türk hukuku bakımından askerlik durumları, vatandaşlıktan çıkarılma prosedürünün uygulanması ve Gazze’de işlenen soykırım suçuyla iltisak veya irtibatı

⁴ Bosna, Ruanda ve Myanmar Soykırımlarının işlenmesini önleyemeyen uluslararası sistemden Gazze için başarılı olmasının beklenmesi, sürekli olarak çağrılarının bu işlevsiz kurumlara yapılmasının yanlışlığını da ayrıca belirtmek gerekmektedir.

⁵ İsraillemek tabiri artık sözlüklerde de yer almaktadır. İngilizce çevrimiçi sözlük olan Urban Dictionary’de “israeled” kavramı yer almıştır. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/israil-hirsizlik-fuili-olarak-soz-luge-girdi-israeled-823592.html> (Erişim Tarihi:24/06/2024)

⁶ İsrail toplumunun çifte vatandaşlık durumu nedeniyle herhangi bir güvensizlik hissettiklerinde kendi asıl yurtlarına dönmektedirler. İsrail nüfusu düşünüldüğünde çok yüksek bir oran, 7 Ekim Aksa Tufanı operasyonu sonrasında işgal ettikleri toprakları terk etmişlerdir. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-basinina-gore-savasin-ilk-6-ayinda-550-bin-israilli-ulkeyi-terk-etti/3256351> (Erişim Tarihi: 24/06/2024)

olan kimselerin hukuki durumlarının ÷lkemiz hukukundaki yeri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Çifte Vatandaşlık Kavramı

Vatandaşlık ile birey ve devlet arasında çok güçlü bir bağ oluşur. Bu bağ bireye siyasi ve hukuki birtakım ayrıcalıklar ve sorumluluklar sağlar. Vatandaşlık bağının bu özel statüsü nedeniyle vatandaşlık hukukunda kural olarak herkesin yalnızca tek bir vatandaşlığının olması ilkesi mevcuttur.⁷ Bir başka deyişle çifte vatandaşlık (çok vatandaşlık) tabiri istisna teşkil eder. Bu nedenle dünyada Çin, Güney Kore, İran gibi birçok devlet çifte vatandaşlık uygulamasını kabul etmemekte, yalnızca tek bir vatandaşlık esasını kabul etmektedir. Devletlerin tek bir vatandaşlık ilkesini benimsemesinin bir nedeni de çifte vatandaşlıktan kaynaklı olarak yaşanan hukuki sorunların sayısının fazlalığıdır.⁸

Esasında mevzuatımızda çifte vatandaşlık kavramı yer almakta, çok vatandaşlık kavramı kullanılmaktadır. Konuya ilişkin düzenleme 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Tanımlar kısmında m. 3/1-(b) hükmünde; “*çok vatandaşlık; Türk vatandaşının aynı anda birden çok vatandaşlığa sahip olması,*” şeklinde tanımlanmıştır. Yine aynı kanunun Çok Vatandaşlık başlıklı

⁷ Göğer, Erdoğan., (1995), “*Çifte Vatandaşlık*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 44, S. 1-4, Sf. 138-149.

⁸ Karademir Ebru., (2018), “*Türk Hukukunda Çifte/Çok Vatandaşlıktan Kaynaklanan Sorunlar*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S.1, Sf. 239-264

44.maddesi hükmünde de çok vatandaşlığa ilişkin hukuki durumun kişinin bildirmesiyle kazanacağı, herhangi bir kurumun rızasının aranmadığı anlaşılmaktadır.⁹ Hem göç alan hem de göç veren bir ülke olması niteliğiyle Türk hukuk sistemi çifte vatandaşlığa cevaz vermekte ve bir kişinin hem Türkiye vatandaşı hem de diğer bir ülke vatandaşı olabildiğini mümkün kılmaktadır.

Türkiye İsrail Çifte Vatandaşlığı

İsrail'in son dönemdeki Gazze'ye her saldırısından sonra Türkiye İsrail çifte vatandaşları meselesi gündeme gelmektedir. Bu sorun sıklıkla medyada¹⁰ yer aldığı gibi mahkemelere de yansarak bir hukuk mücadelesi alanını teşkil etmektedir. Ancak şimdiye kadar bu mücadele alanlarında herhangi bir ilerleme sağlanamamıştır. Yeri gelmişken önemle belirtmek gerekir ki İsrail katliamları ve terörize eylemleri yeni değildir. İsrail tarihi bir yönüyle insan hakkı ihlalleri tarihidir. Zalimane eylemlerin geçmişi İsrail'in kuruluşuna hatta kuruluşundan önceki dönem olan İngiliz işgali

⁹ 5901 Sayılı Kanun m. 44; “Herhangi bir nedenle yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanan kişilerin, bu durumlarına ilişkin belgeleri ibraz etmeleri ve yapılacak inceleme sonucunda kayden aynı kişiler olduklarının tespiti halinde, nüfus aile kütüklerindeki kayıtlarına çok vatandaşlığa sahip olduklarına dair açıklama yapılır.”

¹⁰04/08/2014 tarihli bu haberde uzun yıllar yurt dışında bürokratik yapan gurbetçi bir Türk vatandaşının konuya ilişkin değerlendirmelerini içermektedir. <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/aydin/turkun-israil-de-askerlik-yapmasi-engellensin-10321288> (Erişim Tarihi: 25/06/2024)

devrinde güçlendirilen Haganah, Irgun gibi Yahudi Terör Örgütleri'nin kanlı eylemlerine kadar uzanmaktadır. Deir Yasin, Kalkilya, Han Yunus, Kudüs, Sabra ve Şatilla, İbrahim Camii Katliamı gibi katliamlar yıllara yayılarak sistematik olarak gerçekleştirilmiştir.¹¹ Kitlesele katliamların yanı sıra İsrail tarafından bireyler bazında özellikle çocuklara karşı işlenen insan hakları ihlalleri de sürekli olarak tekrarlanmıştır. Her yıl yayımlanan raporlar ile Filistin'de tespit edilebilen hak ihlalleri yıllık olarak kayıt altına alınmaktadır. Kısmen çatışmalardan uzak olduğu öne sürülebilecek bir yıl olan 2022 yılında dahi Filistinli onlarca çocuk İsrail yönetimi tarafından öldürülmüş veya hapse atılmıştır.¹²

¹¹ Fatma Tunç Yaşar, Sevinç Alkan Özcan, Zahide Tuba Kor., (2009), “Siyonizm Düşündenden İşgal Gerçeğın Filistin” İHH Yayınları Yayın No:5, B.6, Sf. 123-129

¹² Yeryüzünde Adalet Platformu, Kudüs ve Hukuk Platformu., “Filistinli Çocuklara Yönelik Hak İhlalleri Raporu 2022 Yılı”, <https://kudus-vehukuk.com/2023/11/19/2022-yili-filistinli-cocuklara-yonelik-hak-ihlalleri-raporu/> (Erişim Tarihi:15/05/2024)

Dünya, soykırım sürecini 7 Ekim Aksa Tufanı operasyonu sırasında Gazze'deki direniş gruplarının eylemlerinden dolayı başladığı üzerine kurgulamaktadır.¹³ Ancak yıllardır abluka altında yaşayan Gazzeliler, uluslararası hukuka uygun olarak meşru müdafaa hakkını kullanmışlardır.¹⁴

Tüm sürecin Aksa Tufanı operasyonuyla başladığı yanılığını Türkiye İsrail çifte vatandaşları konusundaki hukuki mücadele tarihi bile yalanlamaktadır. Gazze'ye yapılan her saldırıdan sonra sivil toplum harekete geçerek İsrail Türkiye çifte vatandaşları hakkında hukuk mücadelesi başlatmış ve suç duyurularında bulunulmuştur. İsrail'in Gazze'deki sivil nüfusu bombalamaları sonucunda 551 çocuğun öldürüldüğü¹⁵ 2014 yılı saldırılarından¹⁶ ve

¹³ Uluslararası Adalet Divanı tarafından 26 Ocak tarihli Soykırımı ilişkin ihtiyati tedbir kararında dahi somut olaya ilişkin bilgi akışında; 7 Ekim tarihinin baz alınması, Güney Afrika devletinin 7 Ekim öncesi sürece ilişkin değerlendirmelerine hiç yer vermemesi suretiyle gerekçe kısmında hukuki hatalar yapmıştır.

¹⁴ Eminoglu Mustafa., (2023), “*Uluslararası Hukukta İsrail Sorunu ve Gazze Direnişininin Hukuki Boyutu*”, İstanbul Stratejik Düşünce ve Araştırma Merkezi E- Dergisi, Y. 3, S. 6, Sf. 54 vd.

¹⁵<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazze-israilin-2014teki-saldirisinin-uzerinden-6-yil-gecmesine-ragmen-yaralarini-saramadi/1903669> (Erişim Tarihi:23/06/2024)

¹⁶<https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/memur-sen-den-israil-e-suc-duyurusu-10325226>, (Erişim Tarihi:26/06/2024)

65 çocuğun öldürüldüğü¹⁷ 2021 yılı saldırılarından¹⁸ hemen sonra başlatılan hukuk mücadelelerinde ne yazık ki herhangi bir sonuç alınamamıştır. Bu durumun değişmesi umuduyla Soykırımın aylardır devam ettiği günümüzde de İsrail Türkiye çifte vatandaşlarına yönelik suç duyuruları, basın açıklamaları soykırım suçu faillerinin cezalandırılmasına yönelik çalışmalar sürekli olarak devam etmektedir.¹⁹

Yahudilerin Türkiye ile vatandaşlık bağları, 15.yüzyıl boyunca İspanya'da uğradıkları katliamlardan kurtarılarak Osmanlı Devleti tarafından himaye altına alınmaları nedeniyle oldukça eskiye dayanmaktadır.²⁰ İsrail devletinin işgal ettiği bölgede kuruluşunu

¹⁷<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-ve-israilde-2021e-seyh-cer-rah-olaylari-ile-gazdedeki-savas-damga-vurdu/2460278> (Erişim Tarihi:25/06/2024)

¹⁸ <https://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/2351.pdf>(Erişim Tarihi:24/06/2024)

¹⁹<https://www.elazigbarosu.org.tr/De-tay.aspx?ID=/NaBxPUcPHDXZ47jNyEV7Q==> , <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/israilin-gazze-yonelik-saldirilarina-iliskin-ankara-cumhuriyet-bassavciligina-suc-duyurusunda-bulunuldu/3025997> , <https://ilkha.com/filistin/adalet-bakanligina-cagri-soy-kirimcilar-ve-destekcileri-yargilansin--398797> (Erişim Tarihi:25/06/2024)

²⁰Onbinlerce Sefarad Yahudisi Osmanlıya sığınmıştır. Ayrıntılı bilgi için; <https://www.indy-turk.com/node/221841/k%C3%BClt%C3%BCr/binlerce-i%C3%87spanya-yahudisinin-s%C4%B1%C4%9F%C4%B1nd%C4%B1%C4%9F%C4%B1g%C3%BCvenli-liman-devlet-i-aliyye-i-osmaniyye> (Erişim Tarihi:23/06/2024)

ilan etmesiyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nden işgal edilmiş Filistin topraklarına yoğun bir göç yaşanmıştır.²¹ Bu göç hareketliliği neticesinde hem Türkiye vatandaşı hem İsrail vatandaşı olan azımsanmayacak bir nüfus ortaya çıkmıştır. Güncel tarihli bir haber metnindeki verilere göre İsrail'de 250.000 civarında Türkiye pasaportu taşıyan kişi olduğu, Türkiye'de ise hem Türk hem İsrail vatandaşı olan yaklaşık 20.000 kişinin olduğu belirtilmiştir.²²

Tüm bu veriler düşünüldüğünde İsrail'de askerlik yapan ciddi bir Türkiye vatandaşı bulunmaktadır. Bu çifte vatandaşların ve askerlik yapanların sayısının en sağlıklı sonucuna ilgili kamu dairelerince ulaşılabilecektir. Esasında bu durum soykırım süreci boyunca Türkiye Büyük Millet Meclisini de meşgul etmiştir. Dört ayrı siyasi görüşten dört ayrı milletvekili ilgili idarelere soykırım ordusunda görev yapan Türkiye vatandaşlarını sormuştur.²³ Açık

²¹https://www.librakitap.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=904:cumhuriyet-yillarinda-turkiye-yahudileri-aliya-bir-toplu-gocun-oykusu-1946-1949-2ci-baski&catid=10:tum-kitaplar&Itemid=105

²²<https://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/gazdede-4-bin-turkiyeli-katil-soykirim-sucuna-ortak-oldular-1048494> (Erişim Tarihi:26/06/2024)

²³ Dört ayrı siyasi görüşten ortaya çıkan bu soruların cevaplarının ülkemiz açısından ne kadar önemli olduğu ortadadır:

4 Haziran 2024 tarihinde CHP Milletvekili Gürsel Erol; https://ankahaber.net/haber/detay/gursel_eroldan_adalet_bakani_tunca_turkiyede_israil_asilli_olup_turk_vatandasi_kimligini_tasiyan_kac_kisi_var_183528(Erişim Tarihi:24/06/2024)

19 Ekim 2023 Tarihinde İyi Parti Milletvekili Nimet Özdemir; <https://x.com/nimetozdemiriyi/status/1716436957792780724> (Erişim Tarihi:24/06/2024)

veri kaynaklarından yapılan araştırmalarda bu sorulara herhangi bir cevap verildiğine de ulaşılamamıştır.

Türkiye İsrail Çifte Vatandaşları Asker Olma Statülerinin Hukuki İncelemesi

Türk hukuku uyarınca; 2019 Tarih 7179 Sayılı Asker alma Kanunu m. 4/1 hükmü gereği erkekler için askerlik mecburiyeti varken kadınlar için yoktur. İsrail’de ise askerlik, kadın veya erkek herkes için zorunludur.²⁴ 7179 Sayılı Kanunun m. 45 hükmü çifte vatandaşların durumunu düzenlemektedir.

10 Haziran 2024 tarihinde Deva Parti Milletvekili Mehmet Emin Ekmen;

<https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/deva-partili-ekmen-sordu-turk-vatandaslarindan-israil-ordusunda-gazze-refah-soykrm-harekatna-katlan-kisiler-tespit-edilmis-midir> (Erişim Tarihi:24/06/2024)

12 Ekim 2023 tarihinde Gelecek Partisi Milletvekili Sema Silkin Ün; <https://www.milligazete.com.tr/haber/16968021/milletvekili-unden-msbye-cifte-vatandaslarimizin-israilde-askerlik-yapmasi-gozden-geci-rilmeli>

²⁴ İsrail’de kadın ve erkek herkes için üç yıl zorunlu askerlik bulunmaktadır. Zorunlu görev sonrasında askerler yedek asker olarak sürekli hazır bulundurulur. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/israilde-yuzlerce-yedek-asker-orduda-hizmeti-birakti-782881.html> (Erişim Tarihi:25/06/2024). Bir başka haber kaynağında kadınlar 24 ay erkekler 32 ay zorunlu askerlik yaptığı belirtilmiştir.

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-vatandasl-olmayan-yahudilerde-israil-ordusunda-askerlik-yapabiliyor/3092263> (Erişim Tarihi:25/06/2024)

“İki ülkeden birinde yapılan askerlik hizmetinin sayılmasına dair ikili anlaşmalar kapsamında askerlik hizmetinden muaf tutulacak ya da ertelenecek yükümlülerin işlemleri anlaşma hükümlerine göre yürütülür. Yapılan anlaşmalar kapsamında uygulanacak muafiyet ve ertelemeye ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.”

Kanun hükmünden anlaşıldığı üzere çifte vatandaşların muaf tutulmaya ilişkin ikili anlaşma olması halinde askerlik hizmetinden muaf tutulması mümkündür. İsrail ile Türkiye arasında 7179 sayılı Askeralma Kanunu döneminde yapılmış herhangi bir ikili anlaşma bulunmamaktadır.

7179 Sayılı Kanun’dan önceki dönemde uygulanan 1927 Tarih 1111 Sayılı Mülga Askerlik Kanunu m. 2/5 hükmüyle konu düzenlenmiştir.

“Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenen esaslara göre; yurt dışında doğan ve ikamet edenler ile kanuni rüşet yaşına kadar yabancı bir ülkeye gitmiş olanlardan buldukları ülke vatandaşlığını da kazanan Türk vatandaşları, talepleri hâlinde, durumlarına uyan ve bu Kanunun öngördüğü askerlik statülerinden biri içerisinde askerlik mükellefiyetlerini otuz sekiz yaşını tamamladıkları yılın sonuna kadar yerine getirebilirler veya tabiiyetinde buldukları diğer ülkede askerlik yapmış olduklarını belgelemek kaydıyla mükellefiyetlerini yerine getirmiş sayılırlar. Bunların otuz sekiz yaş sonuna kadar askerlikleri ertelenmiş kabul edilir.”

Görüleceği üzere mülga kanun döneminde çifte vatandaşların, diğer ülkede yapmış oldukları askerlik vazifesi çıkarılan mevzuata uygun olması halinde doğrudan askerlik mükellefiyetlerini sonlandırmakta ve o kimseyi askerlikten muaf saymaktaydı. Bu kapsamda 25 Temmuz 1993 Tarih 21648 Sayılı Resmi Gazete’de *“Birden Fazla Tabiiyetli Vatandaşların Askerlik Yükümlülüklerini Yerine Getirmiş Sayılmalarına Dair Esaslar”* yayınlanarak çifte vatandaşı olan kimselerin askerlik durumları düzenlenmiştir.²⁵

Söz konusu esaslar m. 6 hükmünde ise hangi ülkelerde yapılan askerliğin muaf tutulacağına belirleme yetkisinin Milli Savunma Bakanlığında olduğu vurgulanmıştır.

“Birden fazla tâbiyetli yükümlülerden hangilerinin hangi ülkelerde yaptıkları askerliğin muvazafılık hizmetinden sayılacağı, İçişleri ve Dışişleri bakanlıklarının görüşleri alınarak Millî Savunma Bakanlığınca belirlenir.”

Bununla birlikte 31/12/2007 tarihinde bir milletvekili tarafından sorulan soru üzerine 22/01/2008 tarihinde Dışişleri Bakanlığı tarafından verilen cevapta; Milli Savunma Bakanlığının kararı doğrultusunda; aralarında İsrail’in de bulunduğu 13 ülke isminin²⁶ sayılarak, bu ülkelerin ve Türkiye’nin vatandaşı olan kimselerce sadece diğer ülkesinde yapılan askerlik görevlerinin Türkiye’de

²⁵ <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21648.pdf>, (Erişim Tarihi:24/06/2024)

²⁶ Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Norveç, Yunanistan, Tunus ve Suriye.

yapılmış sayılmasını sağladığı belirtilmiştir.²⁷ Bir başka deyişle 1111 sayılı Mülga Askerlik Kanunu döneminde İsrail-Türkiye Çifte vatandaşlarının İsrail’de yaptığı askerlikten dolayı Türkiye’de muaf sayılıyordu.

Önemle belirtmek gerekir ki; tüm bu sayılan ülkelerin durumu 1111 Sayılı Mülga Kanun dönemine ilişkin olup 2019 Tarihli 7179 Sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesiyle ortadan kalkmıştır. Zira bu durum Askeralma Kanunu Yönetmeliği Geçici Madde 1/5 hükmüyle de zimnen vurgulanmış bu muafiyetten yararlanma için son tarih belirlenmiştir.

“Çok vatandaşlık hakkına sahip olan ve buldukları yabancı ülkelerde yapmış oldukları askerlik hizmetleri nedeniyle mülga 1111 sayılı Kanun kapsamında muafiyet hakkı olanların Kanunun yürürlüğe girdiği 26/6/2019 (hariç) tarihinden önce dış temsilciliklere başvurmuş olmaları halinde bu talepleri yerine getirilir.”

Söz konusu hukuki mütalaalarımızı destekler nitelikte; Dışişleri Bakanlığımız Nant Başkonsolosluğu tarafından 11/04/2024 tarihli yazılı açıklamada 7179 sayılı Askeralma Kanunu döneminde yalnızca Tunus ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ikili anlaşma bulunduğu ve yalnızca bu iki ülkede yapılan askerlik hizmetinin ülkemizde muafiyet hakkı tanıyacağı açıklanmıştır. İsrail’in de

²⁷ <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-1282c.pdf>, (Erişim Tarihi:24/06/2024)

aralarında bulunduğu ülkeler için yeni kanun döneminde askerlik yapmış olmalarının Türkiye’de askerlikten muaf sayılmayacağı açıkça belirtilmiştir.²⁸

Soykırıma Katılan Türkiye İsrail Çifte Vatandaşlarının Hukuki Durumu ve Vatandaşlıktan Çıkarılması

Yukarıda belirtildiği üzere Türkiye İsrail çifte vatandaşı olan ciddi bir kitle Gazze soykırım sürecinde İsrail’de askerlik yapmaktadır.²⁹ Bu kimselerin askerlik görevi yapmalarında herhangi bir engel olmamakla birlikte bu durum izinsiz olması halinde Türk vatandaşlığını kaybettirme başlıklı m. 29 hükmüne göre vatandaşlıktan çıkartılmaları gerekmektedir.

“Aşağıda belirtilen eylemlerde buldukları resmi makamlarca tespit edilen kişilerin Türk vatandaşlığı Cumhurbaşkanı kararı ile kaybettirilebilir:...

c) İzin almaksızın yabancı bir devlet hizmetinde gönüllü olarak askerlik yapanlar.”

En başından bu yana Türkiye’nin Gazze’deki soykırım sürecine yaklaşımı göz önüne alındığında soykırım ordusunda görev alan

²⁸ <https://nant-bk.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/409298> , (Erişim Tarihi: 22/06/2024)

²⁹ Son yaşananlarda Umay Akçay ve Mine Gümüşkaya isimli kişilerin sosyal medyadan paylaştığı görsellerden soykırım sürecinde görev aldıkları anlaşılmaktadır. <https://www.haber7.com/guncel/haber/3380403-israil-ordusuna-katilan-turkiye-uyruklular-yargilansin-vatandasliktan-atilsin> (Erişim Tarihi: 25/06/2024)

Türkiye İsrail çifte vatandaşı askerlerin izin alarak İsrail ordusuna katılmaları mümkün değildir.

Kanun metninde geçen gönüllülük ifadesinin, zorunlu askerlik kavramı şeklinde anlaşılması gerekmekte olup yapılan askerliğe kişinin kendi iradesiyle katılması, bir başka deyişle askerliğe gelme noktasında fiziki bir zorlamanın olup olmadığına incelenmesi gerekmektedir.³⁰ Türkiye İsrail çifte vatandaşı olup askere katılan kimselerin sosyal medyada yaptıkları paylaşımlarından anlaşıldığı üzere açıkça gönüllü olarak orduya katıldıkları görülmektedir.³¹ Bu nedenle izinsiz ve gönüllü olarak yabancı bir devlet hizmetinde askerlik yapan Türkiye İsrail çifte vatandaşlarının, vatandaşlık statüsünden çıkartılması hukuki bir mecburiyettir. Aksi halde işlenen suçlara yönelik olarak farklı bir ülkede yapılabilecek yargılamalarda³² Türkiye vatandaşı olan bu kimselerin

³⁰ Öztürk Necla., (2007), “*Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Vatandaşlığın İrade Dışı Kaybı Yollarına Yaklaşımı*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 73, Sf. 115

³¹<https://www.haber7.com/guncel/haber/3380403-israil-ordusuna-katilan-turkiye-uyruklular-yargilansin-vatandasliktan-atilsin> (Erişim Tarihi:24/06/2024)

³² Birçok devlet İsraille çifte vatandaşlığı olan kimselere karşı önlemler almaktadır. Güney Afrika devleti Bakanı Pandor, İsrail ordusuna katılan vatandaşlarını ülkeye geldiklerinde gözaltına alacaklarını deklare etmiştir. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/guney-afrika-israil-ordusuna-katilan-vatandaslarini-ulkeye-donduklerinde-gozaltina-alacak-844009.html> (Erişim Tarihi:25/06/2024)

Maldivler devleti İsrail pasaportu bulunan kimselerin ülkeye girişini yasaklayacaklarını deklare etmiştir. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/maldivler-israil-vatandaslarinin-ulkeye-girisini-yasaklamaya-hazirlaniyor/3238170> (Erişim Tarihi:25/06/2024)

yargılanması ÷lkemizin yurt dışındaki imajını zedeleyeceğinden Cumhurbaşkanı kararıyla soykırım suçuna ilişkin iltisak veya irtibatı olan kimselerin vatandaşlık durumlarının bir an evvel kaybettirilmesi gerekmektedir.

Sonuç

Gazze’de, İsrail tarafından yapılan katliamlarda 16.000’i aşkın çocuk olmak üzere, 50.000’i aşkın sivil ölümü, 100.000’i aşkın yaralı sayısı, on binlerce kişinin kaybı özellikle sağlık sisteminin hedef alınması, hastanelerin bombalanması, halkın kitlesel göçlere mecbur bırakılması gibi onlarca delile dayanarak soykırım yaşanmaktadır. Uluslararası sistemin birtakım kararlarına rağmen soykırım suçu durdurulamamıştır. Soykırım suçu kademeli ve sistematik olarak işlenmeye devam etmektedir. Sistemin tıkanıklığına rağmen vicdan sahibi devletlerin soykırımı karşı yapabilecekleri bir hayli fazladır.

Çalışma boyunca mercek altına alınan Türkiye İsrail çifte vatandaşlarının sayılarının bir hayli fazla olduğu, her Gazze saldırısından sonra gündeme geldiği ve hukuk mücadelelerine konu olarak geçmiş yıllarda yapılan bazı hukuki hamleler tespit edilmiştir. Söz konusu çifte vatandaşların bazılarının sosyal medya hesapları üzerinden yaptıkları paylaşımlarla soykırım sürecinde rol almak üzere asker olarak İsrail ordusuna katıldıkları anlaşılmaktadır.

Çalışmada, Türkiye İsrail çifte vatandaşlarının askerlik durumu incelenmiştir. Askerlik mevzuatında 2019 yılında yapılan değişlikle birlikte İsrail’de askerlik yapan kimsenin, Türkiye’de askerden muaf sayılması

için iki devlet arasında anlaşmanın bulunması gerekmektedir. Türkiye ve İsrail arasında bu konuya ilişkin bir anlaşma olmaması nedeniyle bilinenin aksine İsrail’de yapılan askerliklerin Türkiye’de muaf sayılması gibi bir durumun bulunmadığının vurgulanması gerekmektedir.

Soykırım sürecinde İsrail ordusuna katılan çifte vatandaşların yine Vatandaşlık Kanunu gereği Cumhurbaşkanı kararıyla vatandaşlık statülerinin kaybettirilmesinin hukuken gerektiği aksi halde soykırıma katılan bu Türkiye vatandaşlarının diğer ülkelerde yargılanması halinde Türkiye’nin imajının zedeleneceğine çalışmada önemle değinilmiştir.

SOYKIRIM SUÇUNUN ULUSLARARASI HUKUK BOYUTU VE TÜRKİYE'DEKİ POTANSİYEL YARGILAMALARA DAİR TESPİTLER

Öğr. Gör. Dr. Onur Dur*

İkinci Dünya Savaşı neticesinde "Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi" devletler tarafından 1948 yılında kabul edilmiştir. Bu sözleşme, soykırım suçuna dair devletlerin yükümlülüklerine dair yasal çerçeveyi çizmiştir. Sözleşmenin özünde düzenlenen suçun ağırlığından ötürü bu sözleşmeye konmak istenen çekinceler Uluslararası Adalet Divanı tarafından sözleşmenin ruhuna aykırı addedilmiştir. Sözleşmenin ikinci maddesinde günümüzde hala kullandığımız soykırım tanımı verilmiştir:

"Madde 2- Bu Sözleşme bakımından, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fiillerden herhangi biri, soykırım suçunu oluşturur.

- a) Gruba mensup olanların öldürülmesi;
- b) Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi;

*Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk Ana Bilim Dalı iletişim için onur.dur@asbu.edu.tr.

- c) Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracığı hesaplanarak yaşam şartlarını kasten değiştirmek;
- d) Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak;
- e) Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek;"

7 Ekim 2023 öncesinde işlenen fiiller de dikkate alınarak, İsrail tarafından Gazze'de soykırım suçuna dair unsurların tümünün işlendiğini söylemek mümkündür. Buna dair, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Uluslararası Adalet Divanında açtığı dava kapsamında da tedbir kararları verilmiş ve Birleşmiş Milletler rapor-törleri ve kurumları tarafından da soykırımsal fiillerin Gazze'de işlendiği defaatle ifade edilmiştir.

Soykırım suçu açısından özel kast aranmıştır. Bir başka deyişle, soykırım suçunun failinin suçun kurucu unsuru olan fiilleri sadece soykırım işlemek kastıyla işlemesi gerekmektedir. Bundan ötürü de ispat eşiği oldukça yüksektir.

Soykırım suçu, Türk Ceza Kanununun 76. maddesinde Soykırım Sözleşmesindeki tanımla birebir olarak hukukumuzca suç olarak tanımlanmıştır. Soykırım suçu açısından zaman aşımının işlemesi de söz konusu değildir.

Soykırım suçu, dört temel uluslararası suçtan birisidir. Bu suçlar Roma Statüsü uyarınca Uluslararası Ceza Mahkemesinin yargı yetkisindedir. Bu kapsamdaki diğer suçlar ise savaş suçları, in-

sanlığa karşı suçlar ve saldırı suçudur. Ceza Kanunumuzda soykırım suçuna ek olarak insanlığa karşı suçlar da TCK 77. maddede düzenlenmiştir.

Soykırım suçuna dair yargılamaları üç ana başlıkta ele alabiliriz.

- Ulusal Ceza Davaları: Polonya (1946), Romanya (1990), Etiyopya (2006), Kamboçya (1979), Bosna-Hersek (1993) ulusal ceza sistemlerinde soykırım suçuna dair yargılama yapan ülkelerden başlıcalarıdır. Bununla birlikte, delillerin toplanması ve şüphelilerin güvenli bir şekilde adil yargılanma hakkına riayet edilerek yargılanması devletlerin iç hukukları açısından bir çok zorluğu da beraberinde getirmektedir. Bu zorlukların yönetilemez noktaya gelmesinden ötürü bir çok devlet de kamu vicdanını derinden yaralayan soykırım suçuna ilişkin uluslararası destek talep etmiştir.

- Uluslararası Ceza Davaları: Kamboçya'daki Pol Pot rejimine dair Kamboçya Hibrit Mahkemesi Birleşmiş Milletlerin desteği ile kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı ile kurulan Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi de soykırım suçu yargılamaları yapan diğer ad hoc uluslararası mahkemelerdir. Uluslararası Ceza Mahkemesinde ise sadece eski Sudan devlet başkanı aleyhine Darfur'da yaşananlar sebebiyle soykırım suçlaması yöneltilmiştir. Lakin, el-Beşir halen Sudan tarafından mahkemeye teslim edilmemiştir.

- Devlet Sorumluluğu Davaları: Soykırım Sözleşmesinin 9. maddesi uyarınca sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasına dair ihtilaflar Uluslararası Adalet Divanına sevk edilebilmektedir. Divanın bu yetkisini şu ana kadar Bosna Hersek v Sırbistan (2009), Ukrayna v Rusya (2022), Gambiya v Myanmar (2019) ve Güney Afrika v İsrail (2023) davalarında devletler talep etmişlerdir.

Ülkemizde, Gazze'de İsrail ordusunun işlediği soykırım ve/veya insanlığa karşı suçlar yargılamaları açısından bazı tespitlerimiz aşağıda bulunmaktadır.

- Hukuki altyapı açısından Türkiye pasaportu taşıyan çifte vatandaşlar açısından vatandaşın yurt dışında işlediği suçlar açısından da yargılama yapılabilecektir. Yabancılar açısından ise yargılama adalet bakanının iznine bağlanmışır. Ayrıca, savaş suçları açısından da yargılanma yapılması istenirse mevzuatın geliştirilmesi icap etmektedir.

- Faillerin mahkeme önüne çıkarılması açısından ise uzun bir prosedürel meydan okumalar bulunmaktadır. Suç duyurularının yapılması ve adalet bakanından gerekli izinlerin alınması gerekmektedir. Akabinde ise şüphelilerin yargılama için Türkiye'ye iadesi ve suçların soruşturulması ve delillerin toplanması için uluslararası adli yardıma 3. ülkeler nezdinde başvurulması gerekecektir. Bu süreçlerin şüphelinin Türk vatandaşı olması halinde daha kolay yürüyeceği açıktır.

- Delillerin toplanması açısından sadece devlete değil sivil topluma da büyük görev düşmektedir. İsrail askerlerinin kendilerinin işlediği cürümleri kayda alarak sosyal medyada paylaşmaları, şu ana kadar pek görülmeyen bir durumdur. Böylelikle, suçlara ilişkin ciddi manada delil internet ortamında bulunmaktadır. Bu delillerin tasnif edilerek arşivlenmesi ve ilgili suç duyuruları ile ilişkilendirilmeleri de sivil toplum kuruluşlarının uhdesinde gerçekleştirilebilecek katkılardandır.

- İnsan kaynağı açısından da ülkemizde ciddi yatırımlar yapılması gerekmektedir. Ülkemizde şu ana kadar ciddi bir evrensel yargı yetkisine dayanan uluslararası suç yargılaması yapılmadığından hakimler ve savcılar için eğitimler düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, hukuk fakültelerinde bu suçlara dair araştırmaların desteklenmesi ve lisansüstü çalışmaların finanse edilerek bu alandaki nitelikli insan kaynağının ivedilikle arttırılması gerekmektedir. Bu alanlardaki yargılamaları takip edecek ve delil toplayacak uzman sivil toplum kuruluşlarının kurulması ve yetişen nitelikli insan kaynağının bu STK'larda istihdam edilmesi gerekmektedir.

- Son olarak şunu belirtmek gerekir İsrail'in bu eylemleri sadece Filistin halkına karşı değildir ayrıca uluslararası toplumun temelini oluşturan uluslararası hukuk kurallarına da karşıdır. İsrail'in bu yıkıcı faaliyetlerine karşı uluslararası toplum, devletler ve sivil toplum örgütleri olarak uluslararası hukuku ayakta tutacak çabaların acil olarak desteklenmesi gerekmektedir.

SOYKIRIMA KATILAN ÇİFTE VATANDAŞLARIN YARGILANMALARI

Av. Kaya KARTAL*

İşgalci İsrail rejimi tarafından gerçekleştirilen soykırım Adalet Divanı tedbir kararlarına, Uluslararası Ceza Mahkemesi kararlarına, protestolara ve gösterilere rağmen hız kesmeden devam ediyor. Soykırımın sürecinde hastaneler, camiler, okullar, ambulanslar, yardım konvoyları, sivil yerleşimler, çadır kentler, mülteci kampları doğrudan siviller hedef alınmak suretiyle bombalanmış, çoğu çocuk ve kadın on binlerce insan katledilmiştir.

Yaşanan soykırımı ve işlenen suçlara rağmen hukuki, diplomatik veya askeri yollardan bu soykırımı durdurmaya yönelik etkili bir girişim başlatılamamış, canlı yayında işlenen soykırım suçu hepimize izlettirilmiştir. Oysa soykırımı tespit etmeye ve durdurmaya yönelik gerek uluslararası hukukta gerekse devletlerin iç hukuk sistemlerinde birtakım düzenlemeler mevcuttur.

Suçun tespitine, durdurulmasına ve cezalandırılmasına yönelik en önemli mekanizma olan Uluslararası Adalet Divanı henüz nihai bir karar vermemiş olsa da *26 Ocak 2024 tarihinde* verdiği tedbir kararları ile soykırım suçu yönünden ciddi emarelerin varlığını kabul etmiştir. Ancak mahkemenin icra organı bulunmadığı

*MAZLUMDER Genel Başkanı, Avukat.

ve BM nezdinde soykırımı durdurmaya yönelik herhangi bir somut adım atılmasının yolu BM Güvenlik Konseyinden geçtiği için bu kararlar kağıt üzerinde kalmıştır.

Soykırım suçu Birleşmiş Milletler tarafından 1948'de kabul edilen, Türkiye'nin de taraf olduğu Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nde (Soykırım Sözleşmesi) ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Sözleşmede soykırım, milli, etnik, ırki veya dini bir grubu kısmen veya tamamen imha etmek maksadıyla; grup azalarının katli; grup azalarının bedeni ve akli melekelerinin ciddi surette haleldar edilmesi; grubun, bedeni varlığının kısmen veya tamamen imhasına müncer olacak hayat şartlarına kasten tabi tutulması; grup içinde doğumları sekteye uğratabilecek tedbirler alınması; bir Grup çocuklarının diğer bir gruba zorla nakledilmesi, olarak tanımlanmıştır.

Soykırım suçu nerede kime karşı işlenirse işlensin bütün insanlığa karşı işlenmiş bir suç olarak değerlendirilen en ağır suç tipi olduğu için uluslararası mekanizmalar yanında ulusal mekanizmaların da işletilmesi mümkündür. Bu suç tipi Türk hukukunda Türk Ceza Kanunu'nun 76. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, bir planın icrası suretiyle, milli, etnik, ırki veya dini bir grubun tamamen veya kısmen yok edilmesi maksadıyla, bu grupların üyelerine karşı, Kasten öldürme; Kişilerin bedensel veya ruhsal bütünlüklerine ağır zarar verme; Grubun, tamamen veya kısmen yok edilmesi sonucunu doğuracak koşullarda yaşamaya

zorlanması; Grup içinde doğumlara engel olmaya yönelik tedbirlerin alınması; Gruba ait çocukların bir başka gruba zorla nakledilmesi soykırım suçunu oluşturmaktadır.

Buna göre İşgalci İsrail apartheid rejimi ve bu rejimin unsurları gerek Soykırım Sözleşmesi gerekse Türk Ceza Kanunu kapsamında, soykırım suçunu tartışmaya yer bırakmayacak şekilde ve yoğunlukta işlemektedir. Soykırım suçu işlenirken aynı zamanda insanlığa karşı suçlar kategorisinde tanımlanan suçlar, cinayet, işkence, yağma, hırsızlık, tecavüz başta çok sayıda yan suç da işlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 13. Maddesi gereğince, bütün insanlığa karşı işlenen bir suç olarak değerlendirilen soykırım suçu, evrensel yargı yetkisi olarak adlandırılan yetki çerçevesinde nerede, kim tarafından, kime karşı işlenirse işlensin Türk kanunlarına tabidir. Ancak ilgili maddede, bu suçtan ve yine evrensel yetki kapsamında değerlendirilen insanlığa karşı suçlardan Türkiye'de yargılama yapılması, Adalet Bakanının talebine bağlı kılınmıştır.

Özellikle çifte vatandaş olarak ifade edilen yani hem Türkiye hem de İsrail vatandaşı olan kişilerin yargılanması konusu panelimiz açısından ayrıca önem arz etmektedir. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlense dahi bu suçlara Türk kanunlarının uygulanacağı TCK m. 13/1'de açıkça belirtilmiştir. Yine Türk vatandaşlarının yabancı ülkede işlediği TCK 13. Maddede sayılanlar dışındaki diğer

suçlar bakımından bazı koşullar sağlandığında Türk kanunlarına göre ceza verilebileceği TCK m. 11’de açıkça düzenlenmiştir.

Ekim ayından beri çeşitli sivil kurumların da desteğiyle, soykırım faili işgalci İsrail’in yalnızlaştırılması için diplomatik ve ticari ilişkilerin kesilmesi, İsraili yetkililerin uluslararası mahkemelerde yargılanması konusunda Türkiye hükümetinin girişimde bulunması, evrensel yargı yetkisi kapsamında İsraili yetkililerin insanlığa karşı suçlar sebebiyle Türkiye mahkemelerinde yargılanması, işgalci İsrail ile ticaret yapan şirketlerin suça yardımdan yargılanmaları, suça karışan çifte vatandaşların yargılanması ve vatandaşlıktan çıkartılması taleplerimizi her fırsatta dile getirmiştik.

Yukarıda dile getirdiğimiz taleplerle alakalı 19.10.2023 ve 06.03.2024 tarihlerinde suç duyurularımız oldu. Ancak savcılıklara verilen dilekçelerin neredeyse tamamı Adalet Bakanlığına gönderilmiş olup bakanın onayı beklenmektedir. Oysa kanaatimizce bakan onayı soruşturma için değil kovuşturma için gerekli olup savcılıkların iddianamelerini hazırlayıp kovuşturma izni için başvuru yapması gerekirdi. Ancak kanunda vurgu yapılan yargılama izni savcılıklarca geniş yorumlanmış ve soruşturma için dahi bu izin talep edilmiştir. Bu kapsamda 10.06.2024 tarihinde Adalet Bakanlığı önünde yaptığımız eylemle bahse konu izinlerin bir an önce verilmesi ve yaşanan soykırımın en azından yerli unsurlarının cezalandırılması gerektiğini ifade ettik.

Ayrıca ifade etmek gerekir ki İsrail vatandaşı da olan Türk vatandaşları kişilerin -ki sayısının 4000 olduğu yönünde haberler basına

yansımıştır- yukarıda ifade edilen maddeler kapsamında Türkiye’de yargılanması ve Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun 29. maddesi gereğince vatandaşlıklarının kaybettirilmesi yaşanan soykırım sürecinde atılabilecek en önemli adımlardan olacaktır.

Soykırımın boyutunu ve bunu engelleyememenin utancını dikkate alarak, yargılama konusundaki kaygıları da bir tarafa bırakarak bu konuda somut adımlar atılmalıdır. Soykırımcı ve işgalci İsrail rejimin Türkiye’de ve bölgemizde artık meşru bir devlet muamelesi görememesi için her çaba gösterilmelidir. Bu meşruiyet algısının kırılması ve suçluların cezalandırılması adına, işgalci rejimin, bu rejimin yöneticilerinin ve askerlerinin, özellikle çifte vatandaş olup soykırımcı bir orduya asker yazılmak için İsrail’e giden çifte vatandaşların yargılanması için gereken yapılmalıdır. Her fırsatta tekrar ettiğimiz soruyu burada da tekrarlamayı gerekli görüyoruz:

Gazze’de işlenen soykırım suçunun faillerinin ve azmettiricilerinin, soykırıma destek verenlerin ve soykırımcı bir orduya asker yazılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yargılanmasını mümkün kılan evrensel yargı yetkisi bugün kullanılmıyacaksa ne zaman, kim için kullanılacak, bu yetki bugün bile kullanılmıyacaksa kanunda yazmasının ne anlamı var?

ULUSAL İNSAN HAKLARI KURUMLARININ SOYKIRIM KARŞISINDA FONKSİYONLARI

Muhammed Ecevit CARTI*

İlk olarak Aksa Tufanı Operasyonu sonrasında duyarlı sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirerek Filistin ve Gazze konusunu sürekli gündemde tutan ve kamuoyunu harekete geçiren Ankara Filistin Dayanışma Platformu'na ve panelin paydaşı olan Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne bu önemli konuyu gündeme getirdikleri için teşekkür ediyorum.

İkinci olarak, panelde ifade edeceğim hususların görev yaptığım Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun görüşlerini değil kişisel görüşlerimi yansıttığını vurgulamak istiyorum.

Ulusal İnsan Hakları Kurumu (UİHK) Nedir? UİHK'ların Temel Fonksiyonları Nelerdir?

Ulusal İnsan Hakları Kurumları; kamu otoriteleri tarafından yerel düzeyde insan haklarının korunması ve geliştirilmesi amacıyla görev yapmak üzere oluşturulan bağımsız yapılardır.

Dünya savaşlarında yaşanan yoğun insan hakları ihlalleri insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik kurumsallaşma çabalarına ivme kazandırmıştır. BM tarafından küresel düzeyde

* Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Üyesi

yürütülen misyonu desteklemek üzere ulusal düzeyde insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik kurumsal yapılar oluşturulması öngörülmüştür. İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin kabulü (1948) sonrasında insan hakları kavramı uluslararası toplum tarafından daha fazla kullanılmaya başlanmış, ulusal kurumların yerel düzeyde insan haklarına önemli katkılar vereceği vurgulanmaya başlanmıştır.

UİHK'ların oluşturulmasına yönelik girişimler öncesinde bazı ülkelerde yerel düzeyde insan haklarının korunmasına yönelik çeşitli faaliyetler yürüten kurumlar bulunmaktadır. Kamu otoritelerinin kötü-hatalı yönetimi konusunda bireysel şikayetleri değerlendiren ombudsmanlar ile bireysel şikayetlerden ziyade insan haklarına ilişkin müzakere ve tavsiye kararlarına odaklanan hükümet komisyonları bu yapıların ilk örnekleridir.

UİHK'ların yaygınlık kazanması ise Soğuk Savaş'ın sona erdiği ve uluslararası mekanizmaların güçlenmeye başladığı küresel demokratikleşme dalgasının yaşandığı döneme tekabül etmektedir. Bu süreçte insan hakları normlarının soğuk savaş döneminde uluslararasılaşmasının ve Soğuk Savaş sonrasında küresel düzeyde içselleştirilmesinin de önemli rol oynadığını söylemek mümkündür.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, komünizmin çöküşü, yine Güney Afrika'daki apartheid rejiminin tasfiye edilmesi ile birlikte otoriter ve totaliter devletler açısından bir "demokratikleşme dalgası"

başlamış ve 90'ların ortalarına kadar altmıştan fazla ülke demokratikleşme sürecine girmiştir. Yerelde ulusal parlamentolar ile diğer demokratik kurumların oluşturulması ve demokratik seçimlerin yapılması gibi önemli gelişmelere yol açan bu radikal siyasal dönüşüm sürecinde “demokrasi” ve “insan hakları” yeni dönemin paradigma dönüştüren kavramları olarak ön plana çıkmıştır. Demokratikleşme dalgasıyla birlikte insan haklarının korunması ve geliştirilmesine ve uluslararası insan hakları normlarının ulusal hukuk – politika düzlemine entegrasyonuna katkı yapmayı amaçlayan ulusal düzeydeki koruma mekanizmalarının oluşturulması, yani insan haklarının kurumsallaşması dönemi başlamıştır.

Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının oluşturulması aşamasında Paris Prensipleri (1993) ile Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı (1993) belirleyici rol oynayan temel belgeler olarak önemli bir işlev icra ettiler.

Paris Prensipleri ile bu kurumların aşağıda yer alan asgari standartları belirlenmiştir:

- Yasal veya anayasal dayanağa sahip olma
- Hükümetten bağımsız olma ve özerklik
- İnsan haklarının korunması ve güçlendirilmesi için geniş yetkiler ve yeterli kapasite
- Üye seçiminde çoğulculuk ve bağımsızlığın sağlanması
- Yeterli mali kaynak ve mali özerklik

Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı da, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi sürecinde ulusal kurumların üstleneceği önemli ve yapıcı rolü; “kamu makamlarına danışmanlık hizmeti sunma, insan hakları alanının güçlendirilmesi, insan haklarına yönelik farkındalığın artırılması ve insan hakları eğitimi” olarak belirlemiştir.

Kendilerini uluslararası insan hakları hukuku tarafından belirlenen normatif çerçeveye sınırlamak istemeyen devletler ise ulusal hukuk sistemlerinde bu nitelikte kurumsal yapılanmalara yer vermemiştir. Örneğin ABD ve İsrail’de UİHK bulunmamaktadır.

UİHK’lar devletlerin uluslararası hukuki yükümlülüklerine uyumunu teşvik, taraf olunan insan hakları sözleşmelerinin ulusal düzeyde uygulanmasını izleme ve denetleme görevleri bağlamında uluslararası norm ve dinamikler ile ulusal pratikler arasında köprü görevi ifa etmekte ve evrensel ile ulusal insan hakları standartlarını uyumlu hale getirmektedir.

Halen Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı (GANHRI) tarafından akredite edilen 118 UİHK mevcuttur. Bu bağlamda, UİHK’ların uluslararası insan hakları alanının önemli aktörlerinden biri haline geldiğini söylemek mümkündür.

İnsan hakları evrensel bir söylem olsa da hak talepleri belirli bir coğrafyada meydana gelen olaylara dayanmakta, insan haklarına yönelik ihlal girişimleri öncelikle yerel düzeyde gerçekleşmektedir. Bu yüzden insan haklarını koruma ve geliştirmeye yö-

nelik kurumsal çabaların da öncelikle ulusal düzeyde gerçekleştirilmesi ve ihlallere karşı yerel koruma mekanizmalar kurulması gerektiği açıktır. Bu sebeple UİHK'ları ağırlıklı olarak yerel düzeydeki insan hakları gündemlerine odaklanmaktadır. İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesinde birincil konumda olan yapılar devlet ve ilgili kamu otoriteleridir. UİHK'ların bu yükümlülük bağlamında ikincil konumda yer aldığı ifade edilmelidir. Bu çerçevede, UİHK'ların yerel ve ikincil niteliklerini vurgulamak yerinde olacaktır.

TİHEK 7 Ekim Sonrası Süreçte Neler Yaptı?

Türkiye'nin UİHK olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), 2012 yılında 6332 sayılı Kanun'la kurulmuş olan Türkiye İnsan Hakları Kurumu'nun (TİHK) yerini almak üzere, 20 Nisan 2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile kurulmuştur. TİHEK hem eşitlik hem de insan hakları kurumu fonksiyonlarını üstlenen bütünleşik bir kurumsal yapıya sahiptir.

İnsan hakları kavramının prestijinin yerle bir olduğu, insan haklarına ilişkin sözleşmelerin, uluslararası örgütlerin ve koruma mekanizmalarının etkisizliğinin tescillendiği bu süreçte BM'nin yapısının dünya barışını koruma ve adaleti sağlama bağlamında hüküm ifade etmediği görüldü. Devletten ziyade bir terör mekanizması gibi hareket eden İsrail'in istisnailiği ve dokunulmazlığı yüksek sesle konuşulur hale gelmekle birlikte uluslararası sistemde soykırımın engellenmesi adına değişen bir şey olmadı:

Uluslararası Adalet Divanı'nın tedbir kararları sonrasında İsrail saldırganlığını daha da artırdı.

7 Ekim sonrası süreçte İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırgan tutumu karşısında Türkiye her düzeyde ciddi tepkiler koydu. Bu süreçte HAMAS'ı "Filistin'in kuvva-i milliyesi", İsrail'i de "terör devleti" olarak tanımlayan Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın adaletten yana duruşu çok önemliydi. Yine; hegemonik güçlerin problemin gerçek tabiatını unutturmak için kullandığı kavramları yeniden üretmek ve doğru kavramlar kullanmak gerektiğini "yerleşimci değil hırsız" örneğiyle ifade eden Dışişleri Bakanımız Hakan Fidan da dünyaya önemli bir mesaj veriyordu. Türkiye'nin Güney Afrika'nın İsrail'e karşı Uluslararası Adalet Divanı'nda açtığı davaya müdahil olma talebinde bulunması, Gazze'ye kesintisiz ve yeterli miktarda insani yardım akışına izin verilmeye kadar İsrail ile ticaretin durdurulması kararı da zikredilmesi gereken önemli adımlar olup, soykırım suçuna iştirak edenlere yönelik yaptırımlar konusunda da Türkiye'nin öncü bir rol oynamasının adalet kavramını merkeze alan kadim devlet geleneğimize uygun olacağını düşünüyorum.

BM şartı uyarınca UAD kararları bağlayıcı olmasına, İsrail'in UAD'nin tedbir kararını uygulama zorunluluğu bulunmasına, UAD'nin kararlarının sadece tedbir kararının değil aynı zamanda Soykırım Sözleşmesi ile Cenevre Sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasını da zaruri kılmasına rağmen İsrail hiçbir kararını uygulamamakta, BM nezdindeki daimi temsilcisi BM kürsüsünde BM

şartını parçalayacak kadar pervasızca davranmaktadır. Güven-cesi de bu kararların icrasını sağlayacak gücü ve yetkiyi elinde bulunduran Güvenlik Konseyi'ni ABD'nin veto yetkisiyle işlevsizleştireceğine dair doğruluğu defalarca teyid edilmiş inancıdır.

İnsan haklarının sınıfta kaldığına, barış ve insan hakları mekanizmalarının herhangi bir etkisi bulunmadığına dair eleştiriler haklı olmakla birlikte safı insandan ve insan onurunu temel alan insan hakları kavramından yana olan herkesin bu sürece yapıcı bir tarzda yaklaşması gerekiyor. UİHK'ların da bu süreçte önemli roller üstlenebileceğini düşünüyorum.

TİHEK'İN 7 Ekim Sonrasında Gerçekleştirdiği Faaliyetler: TİHEK 7 Ekim sonrası süreçte; insan hakları alanında görev yapmanın verdiği hassasiyetle önemli çalışmalar gerçekleştirdi. Bu kapsamda; 6701 sayılı Kanunla belirlenen çerçevede, akademik, eğitsel, bilgilendirici ve farkındalık yaratıcı faaliyetlerin yanı sıra insan hakları alanındaki uluslararası aktörlere; yaşananlara ve bu süreçte yapılması gerekenlere dair görüşlerini aktararak ve Filistinle dayanışmayı vurgulayarak sürece katkı vermeye çalışmıştır. Bu çerçevede;

Filistin Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu Başkanı'nın da katılımıyla "Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Bağlamında Gazze'deki İnsani Kriz" başlıklı uluslararası webinar,

"Küresel İnsan Hakları Siyaseti – İnsani Trajediler, Değerler Yitimi ve Sistemsel Çöküş" başlıklı sempozyum,

“Gazze’de Yaşanan İnsani Trajediler Bağlamında İnsan Haklarının Sistemsel Çöküşü” - “Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Ceza Mahkemesi, Statüko Ve İsrail Yönetiminin Cezai Sorumluluğu - “Filistinli Çocuklar Günü” başlıklı 3 panel,

Youtube kanalında TİHEK Akademi kapsamında “Uluslararası Hukuk Bağlamında Filistin Sorununun Geleceği” - “Meşru Müdafaa Hakkı, Uluslararası İnsancıl Hukuk ve İsrail’in Eylemleri” - “İsrail Bağlamında Güçlünün Hakkına karşı İnsani Hukuk” - “Uluslararası Kuvvet Kullanma Hukuku Bakımından Gazze’deki Savaş Suçları” - “Küresel İnsani Yönetişimde Birleşmiş Milletler’in Rolü: İsrail-Filistin Örneği” başlıklı 5 insan hakları söyleşisi,

“İsrail’in Filistin’e Yönelik Saldırıları Bağlamında Savaş ve Çatışma Ortamlarında Savunmasız Gruplara Yönelik Hak İhlalleri”nin değerlendirilerek “Sonuç Bildirisi” yayımlanan Ayrımcılıkla Mücadele İstişare Komisyonu toplantısı gerçekleştirildi.

Periyodik Uluslararası İnsan Hakları İzleme Bülteni kapsamında “Gazze Özel Sayısı”,

Tematik başlıklarda uluslararası standartlar hakkında farkındalık yaratmayı amaçlayan İngilizce Bilgi Notu serisi kapsamında “Çatışma ve Çatışma Sonrası Durumlarda Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Rolü” yayımlandı.

Ankara’daki lise öğrencilere yönelik resim yarışması düzenlendi.

BM Özel Raportörü Francesca Albanese’nin “Bir Soykırımın Anatomisi” başlıklı Raporu tercüme edildi.

Küresel Ulusal İnsan Hakları Kurumları Ağı (GANHRI) üyesi Ulusal İnsan Hakları Kurumlarına / Avrupa Ulusal İnsan Hakları Kurumları Ağı (ENNHRI) üyesi Ulusal İnsan Hakları Kurumlarına / Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları İzleme Örgütüne / GANHRI Başkanına / Filistin Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu (ICHRP) Başkanına / Uluslararası Adalet Divanı Başkanına / Uluslararası Ceza Mahkemesi Başkanına / Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcısı'na / BM Özel Raportörü'ne;

- TİHEK'in yürüttüğü çalışmalara dair bilgi veren
- Sivil halka yönelik savaş suçu teşkil eden sistematik saldırılara karşı uluslararası dayanışmanın güçlendirilmesini vurgulayan
- Gazze'deki ihlallerin sona ermesi için aktif ol oynamaya davet eden
- Filistin Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu ile dayanışmamızı vurgulayan
- Uluslararası işbirliğinin önemini vurgulayan

mektuplar gönderildi. Ayrıca gündemdeki gelişmelere dair görüşlere yer verilen muhtelif basın açıklamaları gerçekleştirildi.

Ayrımcılık Yasağının İhlaline Dair Karar: 6701 sayılı Kanunla ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek ve karara bağlamakla yükümlü kılınan Kurumumuza, bir vatandaş tarafından, elektronik ticaret platformu üzerinden satışı yapılan İsrail temalı ürünlerin satışına dair herhangi bir kısıtlama bulunmazken kendisinin satışını yaptığı Filistin temalı ürünlerin

satışının durdurulmasının ayrımcılık yasağı ihlali teşkil ettiği iddiasıyla gerçekleştirilen başvuruya dair inceleme sonucunda siyasi ve felsefi görüş temelinde ayrımcı muamelede bulunduğu, eşit muamele ilkesi ile ayrımcılık yasağının Trendyol isimli firma tarafından ihlal edildiği kanaatine varılarak ilgili şirkete üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına Kurulumuzca tarafından karar verildi.

Tematik Rapor: Bu kapsamda, Kurulumuzca, “Uluslararası Hukuk ve İnsancıl Hukuk Bağlamında İsrail’in Filistin’de Gerçekleştirdiği Hak İhlalleri ve Savaş Suçlarının Araştırılması” başlıklı bir Rapor hazırlanması kararlaştırıldı. Ülkemizin yetkin akademisyenlerinden oluşan bir heyet eliyle; olayın tarihi, teolojik, eko-politik ve uluslararası ilişkiler boyutlarını da içeren ancak temelde uluslararası hukuk odaklı bir rapor çalışmasına başlandı. Biz de Rapor çalışmasında “doğru dilin ve doğru kavramların kullanılması” ve “İsrail’in istisnailiğini – dokunulmazlığı” hususlarını merkeze aldık. Söz konusu Rapora katkı sağlamak için iki çalıştay düzenlendi.

Raporun hazırlanması sürecinde Sağlık Bakanlığı tarafından Gazze’den Türkiye’ye tedavi amacıyla getirilen yaralı, hasta ve refakatçileriyle Gazze’de yaşanan insani krizin niteliği ve İsrail saldırılarının delillendirilmesi amacıyla görüşmeler gerçekleştirildi. Görüşme yaptığımız Gazzeli misafirlerimize Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü ile Soykırım Sözleşmesi çerçevesinde hazırlanan sorular soruldu. Bu görüşmelerin de mezkur Rapor ile

birlikte ayrı bir yayın olarak yayımlanması planlanıyor. Sorularımıza aldığımız cevaplar şaşırtıcı değildi. Yaşananlar bütün dünyanın malumu olsa bile olayları birebir yaşayanların tanıklıkları ile anlatılması açısından hakikaten etkileyiciydi. Bu görüşmelerde, erkek, kadın, yaşlı, genç ya da çocuk ayırmadan, Gazze'nin onurlu ve inançlı insanlar yetiştiren bir toprak olduğuna yakinen şahit olduğumu söyleyebilirim.

Bu vesileyle, Ombudsmanlık tarafından hazırlanan “Gazze Özel Raporu” ile Anadolu Ajansı'nın hazırladığı ve uluslararası alanda İsrail'in işlediği suçlara dair ciddi düzeyde görsel içeriği bulunan “Kanıt” isimli dokümanter çalışmayı, İletişim Başkanlığı ile TRT'nin çalışmalarını da bu süreçte sunulan önemli katkılar arasında zikretmek gerekiyor.

Yaşananlar İçin Soykırım Tabirini Kullanmak?

Teknik niteliğinden dolayı “Soykırım” kavramını kullanmak konusunda ciddi bir hassasiyet bulunmakla birlikte, 7 Ekim sonrası süreçte Gazze'de yaşananları uluslararası hukuk bağlamında değerlendiren devlet adamları, insan hakları mekanizmaları temsilcileri, akademisyenler ve uzmanlar bu sürecin soykırım olarak adlandırılması gerektiğine dair geniş bir mutabakat sağlamışlardır.

UAD'nın İsrail aleyhine ileri sürülen iddiaların “makul seviyede” ispatlandığını ifade ederek İsrail'in davanın düşürülmesi yönündeki talebini reddetmesi ve Gazze'de soykırımı önlemek için tüm önlemleri almak zorunda olduğuna hükmetmesi, bu amaçla ted-

bir kararları alması ve birçok ülkenin davaya müdahil olarak başvurması yaşanan süreci doğru tanımlamak açısından önemli ipuçlarıdır.

Yine; BM Özel Raportörü Francesca Albanese İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarındaki şiddet örüntülerini ve politikalarını analiz eden "Bir Soykırımın Anatomisi" başlıklı Raporunda; İsrail'in soykırım suçu işlediğini gösteren eşğin karşılandığına inanmak için makul gerekçeler olduğu sonucuna vardığını ifade etmektedir.

Albanese'e göre "İsrail'in Gazze'ye saldırısının ezici doğası ve ölçeği ile dayattığı yok edici yaşam koşulları Filistinlileri bir grup olarak fiziki olarak yok etme niyetini açığa çıkarmaktadır. Bu rapor, Gazze'deki Filistinlilere karşı müteakip soykırım eylemlerinin işlenmesini gösteren eşğin karşılandığına inanmak için makul nedenlerin bulunduğu görüşündedir: gruba mensupların öldürülmesi; onlara ciddi bedensel veya zihinsel zarar verilmesi; gruba yok edilmesine yol açacak yaşam koşullarının kasıtlı olarak dayatılması. Soykırım eylemleri, kıdemli ordu ve hükûmet yetkilileri tarafından yapılan soykırım niyetine dair açıklamaların ardından onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir."

Albanese, Raporun Tavsiyeler başlıklı bölümünde üye devletlere verdiği tavsiyeler arasında "evrensel yargı yetkisi ilkesi çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getirmek, soykırım da dahil olmak üzere uluslararası suçları işlediğinden veya bu suçların işlenmesine yardım veya yataklık ettiğinden şüphelenilen kişiler

hakkında kendi vatandaşları başta olmak üzere gerçek soruşturma ve kovuşturmaların yürütülmesini sağlama” hususuna da yer vermiştir.

Ceza hukuku açısından bakıldığında, Gazze’de soykırım suçuna iştirak eden çifte vatandaşlar açısından zaten TCK’da açıkça düzenlenmiş bir durumla karşı karşıyayız. Vatandaşımız suç işliyor, TCK’da niteliği ve müeyyidesi açıkça düzenlenmiş bir suç ve yurtdışında işlense de fail Türk vatandaşı olduğu için yargılama Türkiye Cumhuriyeti’nin yetkisindedir. Suçun Türkiye’de işlenmemiş olması, failin ya da mağdurun Türk vatandaşı olmaması da durumu değiştirmiyor. Nihayetinde bu erga omnes bir yükümlülük. Bu durumda da, fail Türkiye’de bulunduğu takdirde yine yargılama yetkisi var. Bu konuda bende önceki panelistlerimiz zaten yeterince bilgilendirme yaptılar.

“Kötülüğün Sıradanlığı”

Peki, insanlığa karşı işlenen soykırım suçuna iştirak eden çifte vatandaşlara karşı uygulanacak yaptırımlar konusunu nasıl ele almalıyız?

Hannah Arendt, Holokost sürecinde işlediği suçlar sebebiyle Kudüs’te yargılanan Adolf Eichmann’a ilişkin gözlem ve analizlerini “Kötülüğün Sıradanlığı” kitabıyla paylaştı. Arendt’e göre, canavarca davranışlar için mutlaka canavarlara ihtiyaç yoktur. Gayet normal görünen insanlar hiç bir saik olmasa da yeryüzünün en iğrenç suçlarının faili olabilir. Eichmann canavar ya da sadist biri

değil gayet sıradan bir aile babasıdır. İşlediği suçlar da emir komuta zincirinin bir parçası olarak talimatları sorgulamadan yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. Arendt, bu tür suçları genelde insanlıktan yoksun canavarların değil, Eichmann gibi iyi ile kötü arasında ayırım yapamayan düşünme yeteneğinden yoksun insanların işlediğini söyler.

Gazze’de yaşanan süreç Arendt’in “Kötülüğün Sıradanlığı” kavramsallaştırmasını doğruluyor mu? Ben öyle olmadığını düşünüyorum. Kanaatim; Gazze’de işlenen suçları iyiyi kötüden ayırma ve düşünme yeteneğini haiz, bir ideolojiye gönülden bağlı, siddeti bağlandığı ideoloji ile meşrulaştırırken şiddetten aldığı zevki de gizlemeyen şahıslarca işlendiğidir. Failler, İsrail’in -Albanese’in mezkûr Raporunda altını çizdiği gibi- uluslararası hukuku kötüye kullanarak geliştirdiği “meşru müdafaa” ya da “savunma” argümantasyonu kapsamında savaşan askerler gibi değil, insan safarisinde zevk için cinayet işleyen şahıslar gibi davranıp bu vahşeti sosyal medyada paylaşmakta bile beis görmüyorlar.

Gazze’de İsrail’in suçlarına iştirak eden çifte vatandaşların; sayılarına dair kesin bir bilgi olmasa da çok sayıda olduklarından şüphe yoktur. Kamuoyuna yansıyan görüntüler bu suçların işlenmesi esnasında failerin herhangi bir insani ve hukuki kısıtlamayla kendilerini bağlı hissetmedikleri, aksine bu suçu işlemekten haz duyduklarını gösteriyor. Bu hazzın temelinde de İsrail’in sivil ve asker yöneticilerinin uluslararası toplumdaki çekinmeden pervasızca dile getirdikleri teolojik temelli ırkçı anlayışlara ve ke-

sin inançla bağlandıkları siyonist ideolojiye hizmet etme duygusunun olduğunu söylemek mümkündür. Siyonist ideolojinin hem yazılı metinlerinden hem de -İsrail devletinin üst düzey yöneticileri dahil- bağlularının beyanlarından Türkiye toprakları üzerindeki yayılmacı emellerine dair kesin bir kanaate varmak zor değildir.

Yani bu suçların failleri; Türkiye üzerinde vatandaşlık bağıyla bağlı olduğu bir başka devletin yayılmacı hayallerini paylaşan ve bu amaçla kolaylıkla insan öldürebilen şahıslar ve bu şahıslar ellerindeki kanı yıkadıktan sonra hiçbir şey yaşanmamış gibi bu ülkenin kimliğiyle aramızda dolaşacaklar. Doğrusu böyle bir durumu ülkem ve insanlık adına ürpertici bulurum.

Roma Sözleşmesi'nin dibacesinde "tahayyül gücünü aşan" katliamlara karşı cevap verme gerekliliğinden bahsedilmektedir. Gazze'de yaşananlar hem tahayyül hem de tahammül gücünün sınırlarını çoktan aşmıştır. İşlenen suçun niteliği insanlığa karşı bir suçtur. Soykırım suçluları sadece Filistin ve Gazzelilere karşı suç işlememektedirler. Bu suçların mağduru sadece Gazzeliler değildir, bütün insanlık da mağdur sıfatını taşımaktadır. Gazze'de hem insanlığın bütünü hedef alınmakta hem de suç insan olma niteliğine karşı işlenmektedir. Bu yüzden çifte vatandaşlara karşı uygulanacak yaptırımlar belirlenirken suçun bu niteliğinin de dikkate alınarak çok ciddi yaptırımların uygulanması gerektiğini düşünüyorum.

Soykırım Suçları İçin Müeyyide Belirlenirken UİHK'ların Fonksiyonları Neler Olabilir?

Az önce de belirttiğim gibi UİHK'lar uluslararası düzey ile ulusal düzey arasında köprü rolü üstlenen, ama her halükarda yerel düzeyde insan haklarına ilişkin uygulamalar bağlamında konunun asli sorumlusu olan devletin ve ilgili kurumların ardından ikincil fonksiyon üstlenen kurumsal yapılardır. Bu bağlamda yasal dayanakları ve kurumsal yapıları asli fonksiyonlarına uygun bir şekilde ağırlıklı olarak yerel düzeyde faaliyet gösterecek şekilde yapılandırılmıştır.

Silahlı çatışma, doğal afetler ve benzeri durumlarda insanların temel hak ve özgürlükleri ciddi düzeylerde olumsuz etkilenmektedir. Uluslararası kuruluşlar UİHK'lar yerellik karakteristiği sebebiyle kriz ve çatışma dönemlerindeki rollerini de büyük ölçüde ulusal düzeyde uygulanacak roller bağlamında tanımlamaktadır. Örneğin GANHRI'nın konuya ilişkin metinlerinde yerel düzeye ilişkin vurgu görülmektedir.

2015 yılında kabul edilen "Çatışma ve Çatışma Sonrası Durumlarda Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Rolüne İlişkin Kiev Deklarasyonu"nda, bu tür süreçlerde UİHK'lardan beklenen eylemlerin barış zamanında insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik olağan faaliyetlerden farklı olduğu, bu nedenle UİHK'ların çatışma zamanlarındaki rolünün güncel insan hakları belgeleri ile güncel perspektiften değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kiev Deklarasyonu'nda UİHK'ların bu süreçlerde özellikle;

- İnsan hakları ihlallerinin izlenmesi ve belgelenmesi,
- Hükümetlere hukuk & politika alanlarında danışmanlık yapılması,
- Bilgi paylaşımı ve eğitim alanlarında önemli roller oynayacağı,

Bu fonksiyonlarını; insanlık, tarafsızlık, bağımsızlık, nesnellik ve sivil toplum ile işbirliği ilkeleri çerçevesinde yerine getirecekleri belirtilmektedir.

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanan “Ulusal İnsan Hakları Kurumları Tarihi, İlkeleri, Roller ve Sorumlulukları” konulu Yayında UİHK'ların çatışma dönemlerinde “ulusal düzeyde insan haklarını koruma ve geliştirme konusundaki benzersiz yetkileriyle” daha önemli hale geldiği ve devletlerin “uluslararası yükümlülüklerin ulusal düzeyde uygulanmasını sağlamak için tüm uygun adımları atma konusundaki uluslararası sorumluluklarını yerine getirmelerini” tetiklediği vurgulanmaktadır.

ENNHRI tarafından çatışma dönemlerinde UİHK'ların rolü bağlamında 2020 yılında hazırlanan bir raporda bu süreçlerdeki faaliyetler; izleme ve raporlama / danışmanlık / şikayetleri ele alma ve yasal destek / insan haklarının geliştirilmesi / sivil toplum aktörleri ile işbirliği / uluslararası kuruluşlarla işbirliği / “çatışmanın diğer tarafındaki” ulusal insan hakları kurumları ile işbirliği / de

facto insan hakları organlarıyla işbirliği şeklinde örneklendirilmiştir.

ENNHRI'nin bağımsız, güçlü ve güvenilir kurumlara yalnızca çatışmadan etkilenen bireyleri desteklemek için değil, aynı zamanda haklar kültürünü teşvik etmek için de ihtiyaç duyulmakta olduğuna ve bu tür kurumların bu süreçlerde daha fazla çatışma ve insan hakları ihlalinin önlenmesinde ve uluslararası insan hakları ve insancıl hukuka saygının izlenmesinde kilit bir rol oynayabileceği vurgusunu da zikretmek yerinde olacaktır.

UİHK'ların yerel karakteristikleri ve ikincil konumları başka ülkelerin sınırları içinde gerçekleşen insan hakları ihlalleri, soykırım fiilleri vb. sebebiyle alınacak aksiyonlar konusunda ulusal insan hakları kurumlarını sınırlandırabilmekteyse de bu kısıtları aşarak daha etkin bir fonksiyon üstlenebilmeleri ve daha verimli faaliyetler yürütebilmeleri için faaliyetlerini formüle ederken; mevzuatla tanımlanan yetkilerinin en geniş şekilde yorumlanması, soykırım suçunun niteliğinden kaynaklanan evrensel adaleti sağlama amacının gözetilmesi, çatışma dönemlerinde ulusal insan hakları kurumlarının fonksiyonlarının farklılaştığının ve daha da önem kazandığının gözetilmesi ve diğer görevlerinin yanı sıra insan hakları kültürünü teşvik etmek ve uluslararası insan hakları ve insancıl hukuka saygının izlenmesinde kilit rol oynayabilmek konularındaki fonksiyonları göz önünde bulundurulmalıdır.

Mevzuatla Tanımlanan Yetkilerinin En Geniş Şekilde Yorumlanması: Zaten mevcut mevzuatları UİHK'lara insan hakları alanında

uluslararası alana yönelik çeşitli faaliyetleri gerçekleştirmeye imkan sağlayacak bir yasal çerçeve de vermektedir. Örneğin TİHEK'in kuruluşuna ilişkin 6701 sayılı Kanun'un "görevler" başlıklı 9 uncu maddesi bu konuda uygun bir hukuksal çerçeve sağlamıştır. Bu kapsamda TİHEK;

- İnsan haklarının korunmasına, geliştirilmesine, ayrımcılığın önlenmesine ve ihlallerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapmak. (Md:9-1-a)
- İnsan hakları ve ayrımcılıkla mücadele konularında kitle iletişim araçları kullanarak bilgilendirme ve eğitim yoluyla kamuoyunda duyarlılığı geliştirmek. (Md:9-1-b)
- Görev alanıyla ilgili mevzuat çalışmalarını izlemek, değerlendirmek, bunlara ilişkin görüş ve önerilerini ilgili mercilere bildirmek. (Md:9-1-e)
- Kamuoyunu bilgilendirmek, düzenli yıllık raporlar dışında, gerek görüldüğünde görev alanına ilişkin özel raporlar yayımlamak. (Md:9-1-l)
- İnsan hakları ve ayrımcılıkla mücadele alanındaki uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, alanındaki uluslararası kuruluşlarla ilgili mevzuat dâhilinde işbirliği yapmak (Md:9-1-m) görev ve yetkilerine sahiptir.

Yukarıda bu süreçte TİHEK'in bu süreçte gerçekleştirdiği faaliyetlere özetlenerek yer verilmiştir. Kurum tarafından 9 uncu maddede sayılan görevlerin tümü ile ilgili önemli çalışmalar gerçekleştirildi ve gerçekleştirilmeye de devam ediliyor

Bu çerçevede özellikle uluslararası insan hakları ağlarına ve diğer uluslararası kuruluşlara – yargı yerlerine yönelik çalışmalarımızın büyük önem taşıdığını düşünüyorum. Bu kapsamda yapılan faaliyetlere devam edilerek daha da ileri taşınması suretiyle soykırım suçuna iştirak edenlere yönelik yaptırımlar konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde bir kamuoyu oluşturulmasına katkı sağlanabilecektir. Yukarıda belirttiğim yasal çerçeve de bu nitelikte faaliyetler için yeterlidir.

Soykırım Suçunun Niteliğinden Kaynaklanan Evrensel Adaleti Sağlama Amacının Gözetilmesi: Önceki konuşmacıların vurguladığı evrensel yargı yetkisi, uluslararası alanda meydana gelen ağır insancıl hukuk ihlallerini önleyerek adaleti sağlamak amacıyla kullanılan bir kavramdır. Bu ilke uyarınca devletler, mağdur veya failerin uyruklarına bakmaksızın insancıl hukuk bakımından ağır ihlâl niteliği bulunan suçları işleyen faileri adalete teslim etmektedir. İnsan hakları alanında görev yapan tüm kuruluşlar soykırım suçunun tespiti halinde evrensel adaletin sağlanması perspektifiyle olaya yaklaşmalı ve görevlerini bu hassasiyetle insanlık onurunu koruyacak yorumlarla yürütmelidir.

Çatışma Dönemlerinde UİHK'ların Fonksiyonlarının Farklılaştığı ve Daha Da Önem Kazandığına Dair Yaklaşımlar Doğrultusunda Aksiyon Alınması: Bu bağlamda, soykırım suçunun işlendiği tespit olunduğu takdirde devletlerin uluslararası düzeydeki sorumluluklarını yerine getirmelerini tetiklemek, bu suretle insan hak-

ları kültürünü teşvik etmek ve uluslararası insan hakları ve insan-cıl hukuka saygının izlenmesinde kilit rol oynamak üzere UİHK'lar daha aktif roller üstlenebilecektir.

Bu çerçevede, yukarıda da belirttiğim gibi UİHK'lar özetle; Uluslararası normların ve uygulamaların ulusal düzeye aktarılması fonksiyonu bağlamında insan hakları düşüncesi ile kesişme noktaları bulunan politika ve uygulamaların oluşturulması sürecinde görüşmelere ve fikir alışverişine dâhil olabilir. Bu tür politika ve uygulamaların oluşturulmasına yönelik olarak;

- Mevzuat çalışmalarında ilgili mercilere görüş bildirebilir.
- Eğitim, bilgilendirme ve farkındalık oluşturma faaliyetleri yürütebilir.
- Diğer UİHK'lar ve üye olunan uluslararası ağlar nezdinde girişimlerde bulunabilir.
- Sivil toplum kuruluşları ile devlet arasında bir köprü vazifesi görebilir.

Yeri gelmişken vurgulanması gerektiğini düşündüğüm bir husus da sivil toplum kuruluşlarımızın güç ve yetkilerini yeterince kullanamayışdır. 2024-2028 yıllarına ait 12. Kalkınma Planında önemli birçok vurgunun yanı sıra sivil toplum başlığı altında STK'ların kamu politikalarının planlama, yapım, izleme ve denetleme süreçlerinde aktif yer alması ve etkin bir rol oynamasının temel amaç olarak tanımlandığını görüyoruz. Bu bağlamda bugün bir araya gelmemize vesile olan bu panelin hazırlanması aşı-

masında olduğu gibi panelin çıktılarının hayata geçirilmesi aşamasında da STK'ların önemli bir rol icra etmesi ve süreçte aktif bir rol oynaması gerektiğini düşünüyorum.

Bütün bu vurgular STK'larımızın faaliyet alanları ile ilgili kamu kurumları ile daha yakın çalışmaları ve daha yakın ilişkiler geliştirmeleri açısından yol göstericidir. TİHEK de etkili bir çalışma için sivil alanla yakın ilişkiler kurmak ve geliştirmek durumunda olan bir kamu kurumudur. Bu bağlamda ben STK'larımızın aynı alanlarda faaliyet yürüttükleri kamu kurumları ile daha yakın ilişki kurmalarını öneriyorum.

Bu süreçte TİHEK'in uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği faaliyetler kapsamında Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı (GANHRI) Kurumumuz tarafından iletilen mektuplara dönüş sağlayarak Filistin Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu ile temasa geçme konusunda destek vermiştir. GANHRI bir basın açıklamasıyla; Gazze'deki şiddet ve artan sivil ölümleri nedeniyle derin endişe duyduklarını belirtmiş, uluslararası hukuka saygı gösterilmesini, sivillerin uluslararası alanda korunmasını talep etmiş ve Filistin Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu görevli meslektaşlarına dayanışmasını iletmiştir.

GANHRI büro üyeleri, Filistin İnsan Hakları Bağımsız Komisyonu Başkanı ile bir toplantı gerçekleştirerek, Gazze ve Batı Şeria'daki durum hakkında bilgi almış ve tüm taraflara, özellikle sivillerin korunmasıyla ilgili olarak, uluslararası insani hukuk ve insan hakları hukuku kapsamındaki yükümlülüklerini derhal ve tam olarak

yerine getirmeleri ve yasadışı olarak esir tutulan tüm sivil rehinelere koşulsuz olarak serbest bırakılması ve uluslararası hukuka uygun insani muamele görmeleri yönündeki çağrılarını yinelemiştir.

GANHRI ayrıca tüm üye kurumlara, Filistin Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu tarafından hazırlanmış olan ve UİHK'ların sürece ne şekilde katkı sunabileceğini ele alan mektubunu iletmiştir. Bu mektupta, UİHK'ların etkili yabancı elçiliklerle, dışişleri bakanlarıyla ve yetki alanlarındaki ilgili makamlarla acilen temas kurarak;

- Ateşkes tesis edilerek sivil korumanın / koşulsuz insani yardımın sağlanması,
- İşlenen savaş suçlarıyla ilgili tarafsız soruşturma yapılması çağrısında bulunulması,
- UCM ve İşgal Altındaki Filistin Toprakları Bağımsız Soruşturma Komisyonu gibi kurumların herhangi bir engelle karşılaşmadan görevlerini yerine getirmelerine imkan sağlanması;
- Sürdürülebilir barışa ulaşmanın tek yolu olarak çatışmanın kök nedenlerine inilmesi,
- Bu çerçevede işgal altındaki Filistin toprakları ile İsrail genelinde uluslararası hukuka sıkı sıkıya uyulması ve Filistinlilerin kendi kaderlerini tayin haklarını kullanmalarına izin verilmesinin sağlanması konularında acil destek talep edilmiştir.

GANHRI Genel Kurul Toplantısı (6-8 Mayıs 2024) kapsamında, Filistin Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu ve Arap Ulusal İnsan Hakları Kurumları Ağı, “Uluslararası Adalet Divanı Kararlarının Uygulanması & Gazze'deki Soykırımı Önlemede Üçüncü Devletlerin Sorumlulukları” konulu bir yan etkinlik gerçekleştirmiştir.

Ulusal İnsan Hakları Kurumları Avrupa Ağı (ENNHRI) Başkanı tarafından üyelere, İsrail ve Gazze'de gelişmekte olan endişe verici durumun farkında olduklarını, çatışma zamanlarında, UİHK'ların çalışmalarının daha önemli ve zorlu olduğunu belirten ve Filistin Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu ile dayanışma ifade eden bir bildiri gönderilmiştir.

Sonuç

Her ne kadar panelin konusu Gazze’de soykırım suçlarına iştirak eden çifte vatandaşlar olsa da İsrail’in yabancı asker bulmak için dünya genelinde uyguladığı programlar kapsamında istihdam edilen paralı – gönüllü askerler arasından soykırım suçuna iştirak eden kişilerin durumu da yapılacak mevzuat düzenlemelerinde dikkate alınmalıdır.

Açık kaynaklardan basit bir araştırma ile İsrail’de çok sayıda yabancı askerin görev yaptığı bilgisine ulaşılabilmektedir. İsrail propaganda çalışmaları ve uyguladığı programlar ile çok sayıda gönüllü - yabancı askeri işgal altındaki topraklarda savaşmaktadır. Uygulanan bazı programlarda gönüllü veya paralı askerlerin Yahudi olma şartı da yoktur. Halen Gazze’de farklı ülkelerden

çok sayıda yabancı askerin savaştığı bilinmektedir. İsrail; içeriği ve aranan nitelikler hedef kitlesi bazında farklılaşan programlar kapsamında istihdam ettiği yabancı askerlere ve gönüllülere askeri, dini ve ideolojik eğitim vermekte ve yasa dışı yerleşim için teşvik etmektedir. Bu bağlamda gerek yazılı kaynaklarında ve gerek temsilcilerinin açık ve pervasız beyanlarından Türkiye'ye yönelik düşmanca ve yayılmacı emellerine dair net bir kanaate sahip olduğumuz Siyonist ideolojiye bağlı olan ve bu doğrultuda dini, ideolojik, askeri ve istihbari eğitim almış şahısların her ne suretle olursa olsun Türkiye topraklarında bulunmasının güvenlik problemleri doğurabileceği izahtan varestedir.

Son dönemde dikkat çeken bir başka olguya da kısaca değinmek istiyorum. Sosyal medyada toplumsal karşılıklarının çok ötesinde bir nicelikte görünürlükleri olan bazı yapılanmalar mevcuttur. Bu yapılanmalar, sosyal medyanın hali hazırdaki kontrolsüz durumundan ve anonim kimlik kullanımından kaynaklanan avantajlarıyla Batı ülkelerinde bile görülmeyecek düzeyde sert ve saldırgan bir üslupla İslamofobik ve İslam karşıtı propaganda yapmaktadır. Ancak özellikle 7 Ekim sonrası süreçte İslam-Arap-Mülteci karşıtlığıyla bezeli İsrail yanlısı & Filistin karşıtı propaganda yapan ve İsrail terörünü açıktan destekleyen hesaplarda ciddi bir artış mevcut. Doğal olmayan ve 5. Kol faaliyeti olduğu çok belirgin olan bu olguya da hem devletin ilgili kurumlarının hem de sosyal medya kullanıcısı vatandaşlarımızın hassasiyetle yaklaşması gerektiğini düşünüyorum.

Hiç kimsenin soykırım suçlularıyla aynı topraklarda, aynı mahallede, aynı apartmanda yaşamak isteyeceğini sanmıyorum. Farklı inançlara sahip insanların barış içinde yaşadığı İstanbul, Bursa, Mardin, Hatay, Saraybosna ve Kudüs gibi “Esenlik Şehirleri”ne hayat veren bir medeniyetin çocukları olarak, gözünü kırpmadan şehirlerin içindeki insanlar, hayvanlar, bitkiler, doğal güzellikler, su kaynakları, tarihi binalar, ibadethaneler ve eğitim kurumlarıyla birlikte yok edilmesini anlamak mümkün olmuyor bizim için. Zihni düşman gördüğü her şeyi yok etmeye ayarlı bir anlayışa bağlı soykırım suçlularının toprakları selam ve esenlikle yoğrulmuş bu medeniyetin son temsilcisi Türkiye Cumhuriyeti’nin son derece kıymetli vatandaşlığını taşıma hakkına layık olmadığını düşünüyorum.

Gazze, I. Dünya Savaşında Kanal Cephesinin Osmanlı’nın son savunma noktalarından biriydi. Şu anda da insanlığın son savunma noktalarından biri. Gazzeliler her şeye rağmen, bütün yalnızlıklarına rağmen sadece kendi adlarına değil tüm insanlık adına direniyorlar. Dünyada insanlığın ortak vicdanını harekete geçiriyorlar. Birçok devlet İsrail’in suçlarına destek olsa da vatandaşlar insanlığın yanında yer alıyor. Türkiye’de Filistin ile ilgili yanlış algılar üreterek İsrail yanlısı propagandalar yürütüldüğünü, boykot gibi kıymetli çabaların değersizleştirilmeye çalışıldığını ve bu propagandaların kısmen karşılık bulduğunu görmek üzüntü verici. Gazze düştükten sonra İngilizler Allenby komutasında Kudüs’e girdiler. Ve Ortadoğu o günden beri barışa hasret...

Bu vesileyle sözlerimi; Filistinlilerin yetmiş yılı aşkın bir süredir yaşadıkları ve Ekim ayından beri sürrealist bir korku filmi gibi izlediğimiz bu sürecin insanlıktan ve adaletten yana bir şekilde sonuçlanması, suçluların hak ettikleri müeyyidelerle tecziye edilmesi ve Filistinli kardeşlerimizin kendi topraklarında hak ettikleri gibi özgür bir hayata kavuşmaları temennileriyle bitirmek istiyorum.

PANEL SONUÇ BİLDİRİSİ

Gazze’de 300 gündür soykırım devam ediyor. Hastaneler, okullar, ibadethaneler ve sivil hedefler bombalandı. En az 15.700’ü bebek ve çocuk olmak üzere 40.000 sivil insan öldürüldü. Bir milyonu aşkın masum sivil zorunlu göçe tâbi tutuldu. Esirlere işkenceler uygulandı. Açlık bir silah olarak kullanıldı. Mezarlıklar talan edildi. Cesetlerden organlar çalındı. Yardım görevlileri, sağlık personeli ve sivil halk doğrudan hedef alındı. Şehirlerin altyapıları yok edildi. İsrail tarafından Gazze’deki insan topluluğunu yok etme kastıyla yapılabilecek ve soykırım suçuna vücut verecek suç teşkil eden her türlü eylemlerde bulunuldu.

Bu canice eylemler, İsrail’in kuruluşundan bu yana sergilediği sistematik bir devlet politikasına dayansa da soykırım suçunu teşkil eden eylemleri gerçekleştirenlerin bireyler olduğu da unutulmamalıdır. Raporumuz boyunca mercek altına alınan Türkiye İsrail çifte vatandaşlarının sayılarının bir hayli fazla olduğu, her Gazze saldırısından sonra gündeme geldiği ve hukuk mücadelelerine konu olarak geçmiş yıllarda yapılan bazı hukuki hamleler tespit edilmiştir. Söz konusu çifte vatandaşların bazılarının sosyal medya hesapları üzerinden yaptıkları paylaşımlarla soykırım sürecinde rol almak üzere asker olarak İsrail ordusuna katıldıkları anlaşılmaktadır. Gazze’de soykırım suçunu işleyenler arasında Türkiye Pasaportlu İsrail çifte vatandaşı olan binlerce kimsenin olduğu rapor boyunca önemle üzerinde durulmuştur.

Tarih boyunca insanlık vicdanının ve adaletin yanında duran Devletimizin ve Meclisimizin soykırım suçuna iştirak eden Türkiye-İsrail çifte vatandaşları hakkında gereken tedbirleri alması gerekmektedir.

Raporumuzun özet çıktısı olarak yapılması önerilen hususlar aşağıda maddeler halinde yer almaktadır:

- 1- Türkiye-İsrail çifte vatandaşı olan ve diğer ülkeleri köprü olarak kullanıp izini kaybettirdikten sonra soykırım ordusunda görev almak üzere Gazze'ye gidenlerin tespit edilmesi,
- 2- Soykırım suçuna iştirak eden Türkiye-İsrail çifte vatandaşlarının örgütlenmesini, sponsorluğunu ve ülkemize gelecek rehabilitesini sağlayan Ülkemizdeki lojistik ağların tespiti,
- 3- Soykırım suçuna karıştıkları tespit edilen kimseler hakkında Türk Ceza Kanunu m. 13/2 hükmü uyarınca Adalet Bakanı tarafından verilecek yasal izinler neticesinde yargılamalara başlanmasına,
- 4- Soykırım suçuna iştirak eden ve Türkiye-İsrail çifte vatandaşı olan kimselerin Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 29/1-(c) hükmü uyarınca vatandaşlık statülerinin kaybettirilmesinin hukuken mümkün olduğu,
- 5- Soykırım suçuna iştirak eden Türkiye-İsrail çifte vatandaşı olan kimselerin Türk Ceza Kanunu m. 320 uyarınca da yabancı devlet hizmetine askerlik yapma suçundan dolayı yargılamalarının yapılmasının hukuken mümkün olduğu,
- 6- Ulusal İnsan Hakları Kurumlarına ve bu Kurumların dahil olduğu ağlara soykırım suçuna iştirak eden yabancı terörist

savaşçılar ile çifte vatandaşlığı olan kimselere karşı ulusal mevzuatlarda caydırıcı yaptırımlar düzenlenmesi yönünde önerilerde bulunulması,

- 7- Soykırım süreci boyunca Türkiye-İsrail çifte vatandaşlarıyla ilgili olarak 4 ayrı siyasi partinin soru önergesi verdiği, böylelikle milletimiz nezdinde bu canilere karşı harekete geçilmesi noktasında konsensus olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle yüce meclisimize sunulan, soykırımı katılan çifte vatandaşların **“yargılanması”, “vatandaşlıktan çıkartılmaları”** ve **“mallarının tasfiye edilerek Aile ve Gençlik Fonuna kaynak olarak aktarılmalarına”** ilişkin mevzuatımızı güçlendiren, var olan yasal boşlukları dolduran kanun teklifinin yayımlanması için soykırımı karşı olan herkesin desteğinin sağlanması gerektiği,

Panel boyunca önemle vurgulanmıştır. 13/07/2024